

ONDERZOEK ONTPLOFBARE OORLOGSRESTEN

CONFLICTPERIODE

PROJECT

ENGELLANDWEG TE DALFSEN

KENMERK

BB25-019-OC-01
(DEFINITIEF)

OPDRACHTGEVER

WITTEVEEN+BOS

ONDERZOEK ONTPLOFBARE OORLOGSRESTEN

Documentcode

BB25-019-OC-01

Aantal pagina's

52

Datum

29 april 2025

Status

Concept

Bezoek- en postadres

Damstraat 24

J

Hardinxveld-Giessendam

+31 (0)10 820 29 20

info@beobom.nl

KVK: 61002046

BTW: NL08541.59.587.B01

Afbeelding voorzijde: Op 13 april 1945 wachten mannen van de Highland Light Infantry of Canada op de oversteel van de Vecht. Eerder hebben Duitse troepen de brug opgeblazen en op deze foto is de schade aan de omliggende panden goed zichtbaar.

Bron: <https://www.beeldbankdalfsen.nl>

INHOUD

MANAGEMENTSAMENVATTING	5
INLEIDING	6
1. ALGEMEEN	7
1.1 Aanleiding	7
1.2 Begrenzing onderzoeks- en projectgebied	7
1.3 Doel	7
1.4 Beperkingen	8
1.5 Terminologie	8
1.6 Niet gesprongen explosieven (NGE) vs. conventionele explosieven (CE) en OO	9
1.7 Eerder uitgevoerde onderzoeken	11
2. ONDERZOEK CONFLICTPERIODE (1939-1945)	13
2.1 Inleiding en methode	13
2.2 Literatuur	13
2.3 Gemeentearchief en provinciaal archief	15
2.4 Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie (NIOD)	17
2.5 Nationaal Archief Den Haag (NA)	18
2.6 Semi-Statisch Informatiebeheer Ministerie Defensie te Rijswijk (SIB)	19
2.7 Archief Explosieven Opruimingsdienst Defensie (EODD) 1971-heden	19
2.8 Luchtfotocollectie Wageningen UR, Kadaster en Royal Commission on the Ancient and Historical Monuments of Scotland te Edinburgh	20
2.9 Krantenberichten	21
2.10 Nederlands Instituut voor Militaire Historie (NIMH) collecties 409 en 575	21
2.11 National Archives, Kew, Surrey	22
2.12 Bundesarchiv/Militärarchiv	24
2.13 The National Archives and Records Administration, Washington D.C. (NARA)	24
2.14 Getuigenverklaringen	25
2.15 Kadaster	25
2.16 Library and Archives Canada (LAC)	25
2.17 Overige bronnen	26
3. BRONNENANALYSE	27
3.1 Algemeen	27
3.2 Chronologische gebeurtenissenlijst	27
3.3 Mijnevelden	43
3.4 Ruimingen ontplofbare oorlogsresten (1945-heden)	43

4.	LUCHTFOTOANALYSE	46
4.1	Algemeen	46
4.2	Resultaat luchtfotoanalyse	46
4.3	Hoogteverschillen	47
5.	BEOORDELING EN EVALUATIE BRONNENMATERIAAL	49
5.1	Algemeen	49
5.2	Indicaties	49
5.3	Contra-indicaties	49
5.4	Leemten in de kennis	49
5.5	Mogelijk aan te treffen (sub)soorten ontplofbare oorlogsresten	50
5.6	Beoordeling indicaties en horizontale afbakening verdacht gebied	50
5.7	Verticale afbakening verdacht gebied	50
5.8	Advies	51
	CONCLUSIE EN AANBEVELINGEN	52
	BIJLAGEN	53

MANAGEMENTSAMENVATTING

Ten behoeve van Engellandweg te Dalfsen in de gemeente Dalfsen staan diverse bodemroerende werkzaamheden gepland. De projectlocatie komt in aanmerking voor de bouw van een Centraal Orgaan opvang Asielzoekers. De Arbeidsomstandighedenwet stelt dat er gezorgd moet worden voor een veilige werkplek. Uit dien hoofde dient een onderzoek naar de aanwezigheid van ontplofbare oorlogsresten te worden uitgevoerd. Dit onderzoek wordt een onderzoek ontplofbare oorlogsresten (hierna: OO) conflictperiode genoemd. Het onderzoek is uitgevoerd conform het vrijwillig *Certificatieschema Vooronderzoek en Risicoanalyse Ontplofbare Oorlogsresten* (hierna: CS-VROO versie 2024-01, d.d. 1 maart 2024). Voorliggend rapport heeft betrekking op het projectgebied te Dalfsen zoals getoond in dit onderzoek.

In de voor dit onderzoek conflictperiode geraadpleegde bronnen zijn geen feitelijke indicaties voor de aanwezigheid van ontplofbare oorlogsresten binnen het projectgebied aangetroffen.

Het ontbreken van een luchtfoto van kort na de bevrijding vormt een leemte in de kennis. Omdat er verder geen indicaties zijn van oorlogshandelingen in het projectgebied, heeft deze lacune geen grote invloed op het advies.

Advies:

Er is geen verdacht gebied. De voorgenomen werkzaamheden kunnen vanuit OO-perspectief doorgang vinden zonder aanvullende maatregelen.

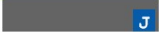
Ten slotte adviseert BeoBOM voorliggend rapport te overleggen aan de gemeente(n) waarbinnen het projectgebied is gelegen en waarop het onderzoek conflictperiode betrekking heeft.

N.B.: Omwille van de volledigheid staan op het kaartmateriaal in en behorende bij deze rapportage mogelijk verdachte gebieden, indicaties en gebeurtenissen buiten het projectgebied aangegeven. Deze vormen de historische context en ondersteunen de conclusies en het advies. Buiten de getoonde contouren van het projectgebied niet kan worden gewerkt zonder aanvullend onderzoek.

INLEIDING

Projectnaam	Onderzoek OO - Conflictperiode
Project	Engellandweg te Dalfsen
Opdrachtgever	Witteveen+Bos
Projectadres	Engellandweg te Dalfsen
Besteknr./opdrachtnr.	BB24-019-OC-01
Werkomschrijving	Uitvoering onderzoek ontplofbare oorlogsresten conflictperiode en samenstellen bodembelastingkaart ontplofbare oorlogsresten conflictperiode conform het CS-VROO
Doelstelling	Uitvoering onderzoek OO conflictperiode
Uitvoerder	BeoBOM

Autorisatie rapportage en bodembelastingkaart

Naam	Functie	Paraaf
	Adviseur, senior deskundige opsporing ontplofbare oorlogsresten, bevoegd lid management	

Auteur(s)

Naam	Functie	Paraaf
	Historisch Onderzoeker	
	Senior Historisch Onderzoeker	

Bodembelastingkaart

Naam	Functie	Paraaf
	Historisch Onderzoeker/ Steller	
	GIS-operator	

1. ALGEMEEN

1.1 Aanleiding

Ten behoeve van Engellandweg te Dalfsen in de gemeente Dalfsen staan diverse bodemroerende werkzaamheden gepland. De projectlocatie komt in aanmerking voor de bouw van een Centraal Orgaan opvang Asielzoekers. Voorafgaand aan de werkzaamheden zal zoals gesteld in de Arbeidsomstandighedenwet gezorgd moeten worden voor een veilige werkplek. Uit dien hoofde dient voorafgaande aan de geplande werkzaamheden een onderzoek naar de aanwezigheid van ontplofbare oorlogsresten te worden uitgevoerd. Een dergelijk onderzoek wordt een onderzoek ontplofbare oorlogsresten conflictperiode (1939-1945) genoemd.

Voorliggend onderzoek is opgesteld conform de bij opdrachtverstrekking meest actuele versie van het vrijwillig CS-VROO (1 maart 2024).

1.2 Begrenzing onderzoeks- en projectgebied

Het projectgebied is begrensd op basis van de door opdrachtgever verstrekte gegevens en de Basisregistratie Groot-schalige Topografie (BGT). Deze begrenzing wordt getoond in onderstaande figuur. Al het kaartmateriaal in deze rapportage is noord-zuid georiënteerd en voorzien van noordpijl. Aan enkele kaarten is ter verduidelijking een schaalat toegevoegd om ook bij uitsneden de afstanden goed te kunnen inschatten.

Figuur 1: De begrenzing van het projectgebied te Dalfsen (groene kader). Bron satellietbeeld: World Imagery.

1.3 Doel

Voorliggend onderzoek betreft een onderzoek ontplofbare oorlogsresten conflictperiode.

Een onderzoek conflictperiode heeft als doel te beoordelen of er in het onderzoeksgebied sprake is van aanwijzingen (indicaties) voor de aanwezigheid van ontplofbare oorlogsresten, en indien deze aanwijzingen bestaan, het verdachte gebied af te bakenen. Een dergelijk onderzoek bestaat zowel uit

het inventariseren als het beoordelen (analyseren) van bronnenmateriaal. Het eindresultaat is voorliggende rapportage en een bijbehorende Gebeurtenissenkaart en Bodembelastingkaart OO conflictperiode, waarop de op OO verdachte en onverdachte gebieden op basis van het onderzoek conflictperiode worden weergegeven.

1.4 Beperkingen

Met de opdrachtgever zijn geen beperkingen overeengekomen wat betreft de uitvoering van het onderzoek.

1.5 Terminologie

Voor het opstellen van Onderzoeken Conflictperiode en Na-Conflictperiode worden voor alle ontplofbare oorlogsresten-gerelateerde werkvlakken zeven gebieden onderscheiden. Voor de verduidelijking wordt dit onderscheid in onderstaande diagram weergegeven:

Projectgebied – het gebied waarbinnen de reguliere werkzaamheden uitgevoerd gaan worden. Dit gebied wordt bepaald aan de hand van de door de opdrachtgever aangeleverde gegevens.

Onderzoeksgebied – het gebied waarbinnen het onderzoek conflictperiode is uitgevoerd. Het CS-VROO schrijft voor dat de rapportage tenminste de begrenzing van het onderzoeksgebied omvat. Als begrenzing van het te onderzoeken gebied heeft BeoBOM ervoor gekozen geen vaste buffer rond het projectgebied te nemen om te voorkomen dat gebeurtenissen over het hoofd worden gezien. Ten behoeve van ieder onderzoek conflictperiode wordt onderzocht op geografische relevante namen, dat wil zeggen dat de gebeurtenissen met betrekking tot de geografische locaties waarbinnen het projectgebied is gelegen worden onderzocht. Er wordt op die manier op bijvoorbeeld straat-, buurtschap-, plaats-, gemeente- en provincieniveau gezocht naar oorlogshandelingen en andere relevante gebeurtenissen. De gevonden gebeurtenissen die in de bronnen worden gekoppeld aan een geografisch relevante locatie en mogelijk relevant zijn voor het projectgebied worden vervolgens gerapporteerd in het onderzoek conflictperiode. Ook wanneer deze gebeurtenissen na een nadere analyse geen invloed blijken te hebben op het projectgebied of de directe omgeving hiervan. Er wordt dus niet zozeer gekeken naar een vaste afstand (buffer) rondom het projectgebied, maar naar gebeurtenissen die in de bronnen worden gekoppeld aan bepaalde locaties die relevant zouden kunnen zijn voor het projectgebied. Omwille van het schetsen van een historische context (bijvoorbeeld het duiden van gebeurtenissen binnen een breder kader zoals een geallieerde operatie als *Market Garden*) kunnen ook gebeurtenissen op grote afstand van het projectgebied worden genoemd.

Verdacht gebied conflictperiode – het deel van het onderzoeksgebied waarbinnen, blijkens het beschikbare onderzoek ontplofbare oorlogsresten conflictperiode, sprake is (geweest) van de mogelijke aanwezigheid van ontplofbare oorlogsresten na de conflictperiode.

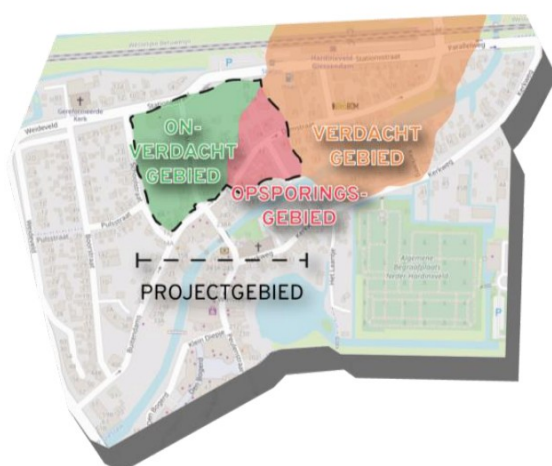
Verdacht gebied na-conflictperiode – het deel van het onderzoeksgebied waarbinnen, na uitvoering van het onderzoek na-conflictperiode, nog steeds sprake is van de mogelijke aanwezigheid van ontplofbare oorlogsresten.

Opsporingsgebied – het gebied waar het verdachte gebied en het projectgebied elkaar overlappen. Wanneer sprake is van een opsporingsgebied dienen aanvullende maatregelen te worden genomen,

welke kunnen bestaan uit een opsporingsproces als omschreven in het CS-OOO, maar ook uit aanvullend bureauonderzoek of andere beheersmaatregelen.

Onverdacht gebied conflictperiode – het gebied dat op basis van het onderzoek conflictperiode niet als ‘verdacht gebied’ is aangemerkt. Dat wil zeggen: niet meer verdacht dan de overige onderzochte Nederlandse bodem waar geen sprake is van specifieke aanwijzingen voor de aanwezigheid van ontplofbare oorlogsresten.

Onverdacht gebied na-conflictperiode – het gebied dat op basis van het onderzoek na-conflictperiode (aanvullend) als onverdacht is aangemerkt, ofwel niet langer verdacht op de aanwezigheid van ontplofbare oorlogsresten.

Figuur 2: Schematische weergave van de verschillende deelgebieden.

1.6 Niet gesprongen explosieven (NGE) vs. conventionele explosieven (CE) en OO

In de praktijk worden vaak de termen NGE (Niet Gesprongen Explosieven) of CE (conventionele explosieven) gehanteerd wanneer men doelt op de omgang met ontplofbare oorlogsresten. NGE is een overkoepelende term waarmee bijvoorbeeld ook explosieven voor terroristische doeleinden kunnen worden aangeduid. CE was de term waarmee binnen

het WSCS-OCE bedoeld werd op: *‘Fabrieksmatig geproduceerde explosieven die zijn achtergebleven als gevolg van oorlogshandelingen tijdens de Tweede Wereldoorlog, waarop de richtlijnen van het WSCS-OCE van toepassing zijn.’*

Binnen deze definitie vielen ook:

- 👤 CE die geen explosieve stoffen (meer) bevatten;
- 👤 restanten van CE die door leken als zodanig herkenbaar zijn;
- 👤 voorwerpen die door leken kunnen worden aangemerkt als CE;
- 👤 wapens of onderdelen daarvan.

Met de ingang van 2021 is het WSCS-OCE als het ware opgesplitst in een twee nieuwe certificatieschema's, te weten het CS-OOO (Certificatieschema Opsporing Ontplofbare Oorlogsresten) en het CS-VROO (Certificatieschema vooronderzoek en risicoanalyse Ontplofbare Oorlogsresten). Deze laatste heeft betrekking op het voorliggende onderzoek.

Onder ontplofbare oorlogsresten wordt verstaan alle achtergelaten ontplofbare munitie en niet-gesprongen munitie zoals bedoeld in artikel 4.10, eerste lid, onderdeel d, van het Arbeidsomstandighedenbesluit (1997). Artikel 4.10 luidt als volgt:

Artikel 4.10. Ontploffbare oorlogsresten

1. In dit artikel wordt verstaan onder:
 - a. ontploffbare munitie: conventionele munitie die explosieve stoffen bevat als bedoeld in het protocol inzake ontploffbare oorlogsresten van 28 november 2003 (Trb. 2004, 227) met inbegrip van mijnen, valstrikken en andere mechanismen;
 - b. achtergelaten ontploffbare munitie: ontploffbare munitie die tijdens een gewapend conflict niet is gebruikt, die is achtergelaten of gedumpt door een partij bij een gewapend conflict en al dan niet voor ontsteking zijn geprepareerd, van een ontsteking zijn voorzien, op scherp zijn gezet of anderszins voor gebruik zijn voorbereid;
 - c. niet-gesprongen munitie: in een gewapend conflict gebruikte ontploffbare munitie die ontstekingsgereed is, van een ontsteking is voorzien, op scherp is gezet of anderszins voor gebruik is voorbereid, en die niet tot ontploffing is gekomen;
 - d. ontploffbare oorlogsresten: achtergelaten ontploffbare munitie en niet-gesprongen munitie.
2. In alle gevallen waarin gevaar voor de veiligheid of gezondheid van werknemers kan bestaan door de mogelijke aanwezigheid van ontploffbare oorlogsresten, wordt, alvorens werkzaamheden worden aangevangen, hiernaar een oriënterend onderzoek ingesteld.
3. Indien het oriënterend onderzoek de mogelijke aanwezigheid van ontploffbare oorlogsresten die gevaar kunnen opleveren voor de veiligheid of gezondheid van werknemers niet uitsluit wordt een nader onderzoek ingesteld.
4. Indien uit het nader onderzoek blijkt dat gevaar bestaat voor de veiligheid of gezondheid van werknemers door de aanwezigheid van ontploffbare oorlogsresten, worden die ontploffbare oorlogsresten opgespoord of andere passende maatregelen getroffen om dit gevaar te voorkomen.
5. Het opsporen van ontploffbare oorlogsresten wordt uitsluitend verricht door een bedrijf dat voor de te verrichten arbeid in het bezit is van een certificaat opsporen ontploffbare oorlogsresten dat is afgegeven door Onze Minister [van Sociale Zaken en Werkgelegenheid] of een door hem aangewezen certificerende instelling.
6. De arbeid ten behoeve van het opsporen van ontploffbare oorlogsresten wordt uitsluitend verricht door een daarvoor gekwalificeerde persoon die is geregistreerd in het Register veilig werken defensiemedewerkers of het Register veilig werken met explosieve stoffen, bedoeld in artikel 1.5j, eerste lid, onderdelen b of d, dan wel door een persoon van wie de beroepskwalificaties zijn gecontroleerd en toereikend bevonden overeenkomstig de artikelen 23, 27 en 28 van de Algemene wet erkenning EU-beroepskwalificaties en die deze arbeid verricht onder voortdurend toezicht van een daarvoor gekwalificeerde persoon die is geregistreerd in het Register veilig werken met explosieve stoffen.
7. Het ruimen van ontploffbare oorlogsresten wordt uitsluitend verricht door explosievenopruimingseenheden van het Ministerie van Defensie.
8. Een bewijs van registratie en herregistratie in het Register veilig werken met explosieve stoffen dan wel een afschrift van een dergelijk bewijs is op de arbeidsplaats aanwezig.
9. Artikel 1.5ha is van overeenkomstige toepassing.
10. Bij ministeriële regeling kunnen nadere regels worden gesteld ter uitvoering van het tweede tot en met vijfde lid.

Er worden de volgende 16 hoofdsoorten van ontplofbare oorlogsresten onderscheiden:

- 🔦 Klein-kalibermunitie (KKM);
- 🔦 Geschutmunitie;
- 🔦 Handgranaten;
- 🔦 Geweergranaten;
- 🔦 Munitie voor granaatwerpers;
- 🔦 Raketten;
- 🔦 Afwerpmunitie;
- 🔦 Submunitie;
- 🔦 Onderwatermunitie;
- 🔦 Landmijnen;
- 🔦 Valstrikken;
- 🔦 Explosieve stoffen;
- 🔦 Vuurwerken;
- 🔦 Vernielingsmiddelen;
- 🔦 Ontstekingsinrichtingen;
- 🔦 Toebehoren van munitie.

1.7 Eerder uitgevoerde onderzoeken

In het kader van dit onderzoek is nagegaan of in het verleden in of nabij het projectgebied reeds (voor)onderzoeken door derden zijn uitgevoerd. Hiervoor heeft BeoBOM de volgende bronnen geraadpleegd:

- 🔦 De VEO bommenkaart;
- 🔦 Gemeenten waarbinnen het onderzoeksgebied is gelegen;
- 🔦 ProRail indien in het onderzoeksgebied railinfrastructuur aanwezig is;
- 🔦 Rijkswaterstaat, waterschap en/of provincie indien in het onderzoeksgebied infrastructuur aanwezig is die in het beheer van één of meerdere van deze organisaties is;
- 🔦 Andere explosievenopsporingsbedrijven.¹

Uit deze inventarisatie zijn onderstaande (voor)onderzoeken naar voren gekomen:

Rood

AVG Explosieven Opsporing Nederland, *Titel onbekend* (kenmerk: 1362050, d.d. 2013)

Dit onderzoek kon niet worden ingezien.

¹ Onderzoeken uitgevoerd door andere explosievenopsporingsbedrijven worden niet altijd op verzoek gedeeld.

Figuur 3: De ligging van de verschillende (voor)onderzoeken van derden t.o.v. het huidige projectgebied (groen). Bron satellietbeeld: World Imagery.

2. ONDERZOEK CONFLICTPERIODE (1939–1945)

2.1 Inleiding en methode

Het bronnenonderzoek voor het onderzoek conflictperiode vindt plaats op basis van een inventarisatie van gebeurtenissen en informatie over de mogelijke aanwezigheid van ontplofbare oorlogsresten (indicaties) of juist de afwezigheid daarvan (contra-indicaties). Voor het onderzoek dienen relevante bronnen te worden geïdentificeerd en geraadpleegd. In elk geval dienen de in onderstaande tabel als ‘verplicht’ (conform de eisen van het CS-VROO) aangemerkte bronnen te worden geraadpleegd. De als ‘aanvullend’ aangeduide bronnen worden geraadpleegd indien daarvoor aanleiding bestaat. Onderstaande tabel is niet limitatief. In het vervolg van deze rapportage wordt gemotiveerd waarom een aanvullende bron wel of niet is geraadpleegd. Eventuele leemten in de kennis zijn gespecificeerd in paragraaf 4 van hoofdstuk 5.

Bron	Verplicht (CS-VROO)	Aanvullend	Geraadpleegd	Paragraaf
Literatuur	✓		✓	2.2.
Gemeentearchief en provinciaal archief	✓		✓	2.3.
Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie (NIOD)	✓		✓	2.4.
Nationaal Archief Den Haag (NA)	✓		✓	2.5.
Semi-Statistisch Informatie Beheer Ministerie Defensie te Rijswijk (SSA)	✓		✓	2.6.
Explosieven Opruimingsdienst Defensie (EODD)	✓		✓	2.7.
Luchtfotocollectie Wageningen UR, Kadaster en Royal Commission on the Ancient and Historical Monuments of Scotland te Edinburgh	✓		✓	2.8.
Krantenberichten	✓		✓	2.9.
Nederlands Instituut voor Militaire Historie (NIMH), collectie 575	✓		✓	2.10.
Nederlands Instituut voor Militaire Historie, collectie 409		✓		2.10.
The National Archives te Londen, gegevens aangaande luchtaanvallen door de Royal Air Force	✓		✓	2.11.
The National Archives te Londen, gegevens aangaande artilleriebeschietingen / grondgevechten		✓		2.11.
Bundesarchiv-Militärarchiv te Freiburg	✓		✓	2.12.
National Archives and Records Administration II (NARA College Park, VS)	✓		✓	2.13.
Getuigenverklaringen		✓		2.14.
Kadaster (naoorlogs kaartmateriaal)	✓		✓	2.15.
Héritage Canadiana, gegevens aangaande artilleriebeschietingen / grondgevechten		✓	✓	2.16.

2.2 Literatuur

Ten behoeve van een Onderzoek Conflictperiode worden diverse literatuurbronnen geraadpleegd. Enkele standaardwerken zijn waar mogelijk aangevuld met specifieke regionale informatiebronnen (macro- en microniveau). Conform het CS-VROO zijn de volgende (standaard)werken geraadpleegd:

Molenaar, F.J., *De luchtverdediging in de meidagen 1940* (2 delen, Den Haag 1970).

Nierstrasz e.a. (Ministerie van oorlog, hoofdkwartier van de chef van de generale staf, krijgsgeschiedkundige afdeling), *De strijd op Nederlands grondgebied tijdens de Wereldoorlog II* (diverse delen, Den Haag 1952-1963).

Tevens worden voor elk onderzoek conflictperiode geraadpleegd:

Amersfoort, H. en Kamphuis, P., *Mei 1940. De strijd op Nederlands grondgebied* ('s-Gravenhage 2012).

Eversteijn, T., *Bombardementen, raketbeschietingen, neergekomen V-wapens en militaire vliegtuigverliezen in de periode 10 mei 1940 - 5 mei 1945* (z.p. 2011).

Foreman, J., *The Fighter Command War Diaries volume 5: July 1944 to May 1945* (z.p. 2005).

Klep, C. en Schoenmaker, B., *De bevrijding van Nederland 1944-1945: oorlog op de flank* ('s-Gravenhage 1995).

Korthals-Altes, A., *Luchtgevaar. Luchtaanvallen op Nederland 1940 - 1945* (Wormer 1984).

Middlebrook, M. en Everitt, C., *The Bomber Command War Diaries. An operational reference book 1939-1945* (Surrey 2011).

Zwanenburg, G.J., *En nooit was het stil... Kroniek van een luchtoorlog* (2 dln., z.p., z.j.).

Specifiek voor het huidige projectgebied zijn daarnaast onderstaande literatuurbronnen verzameld en geraadpleegd:

Ekkelenkamp, G., *En de wereld werd groter dan De Weerd* (Dalfsen 2009).

Hilbrink, C., Kienhuis, M., Vos, K., *De Pruus komt! Overijssel in de Tweede Wereldoorlog* (Zwolle 1990).

Historische Kring Dalfsen, *Rondom Dalfsen nr. 6* (april 1990).

Historische Kring Dalfsen, *Bevrijding, Rondom Dalfsen nr. 22* (april 1995).

Historische Kring Dalfsen, *Rondom Dalfsen nr. 92* (april 2018).

Historische Kring Dalfsen, *75 jaar vrijheid, Rondom Dalfsen nr. 98* (april 2020).

Horst, E. van der, Krijnsen, M., Linde, M. van der, *De oorlog gaat nooit voorbij: Overijssel 40-45* (Zwolle 2020).

Hove, J. ten, Pereboom, F., en Stalknecht, H.A., *Uit de geschiedenis van Dalfsen* (Kampen 1989).

Koopman, H., *Vergeltungswaffen in Nederland* (Utrecht 2018).

Tolsma, P. R., *De techniek en de lanceerplaatsen van de Duitse V-wapens in Nederland* (2014).

Zand, H. van 't, *Henks eigen oorlog* (Dalfsen 1995).

2.3 Gemeentearchief en provinciaal archief

Ten behoeve van dit onderzoek conflictperiode is conform het CS-VROO een aantal archiefstukken uit het provinciaal en de relevante gemeentelijke archieven geïnventariseerd en geanalyseerd. Gedurende de oorlog was het projectgebied gelegen in de gemeente Dalfsen. Derhalve zijn de stukken uit het archief van deze gemeente geraadpleegd in de Collectie Overijssel te Zwolle. Aldaar zijn ook stukken uit het provinciaal archief geïnventariseerd en geraadpleegd. Conform het CS-VROO wordt in deze archieven altijd geprobeerd stukken met betrekking tot luchtbescherming, stukken met betrekking tot het ruimen van munitie en stukken met betrekking tot oorlogsschade te raadplegen. Verdere relevante stukken zoals politierapporten, brandrapporten, verdedigingswerken of stukken met betrekking tot huisnummering en vernummering worden ook geraadpleegd indien beschikbaar.

Om te voorkomen dat er in gemeente en provinciale archieven relevante stukken over het hoofd worden gezien, neemt BeoBOM altijd de gehele archiefinventaris door. Archiefinstellingen werken met verschillende soorten zoekmachines, die niet allemaal even adequaat reageren op bepaalde zoektermen en sleutelwoorden. Zo zijn er zoekmachines die alleen werken met exacte termen, waarbij een zoekopdracht op de term 'schade' geen stukken met de naam 'oorlogsschade' zou opleveren.

De geraadpleegde stukken zijn hieronder in een overzicht opgenomen, met vermelding van toegangs- en inventarisnummers. Dossiers die als 'relevant' zijn beoordeeld, bevatten gegevens die als indicaties of contra-indicaties² kunnen worden beschouwd voor de mogelijke aanwezigheid van ontplofbare oorlogsresten binnen- of in de omgeving van het projectgebied. In dossiers die als 'niet relevant' zijn aangemerkt, zijn geen indicaties of contra-indicaties zijn aangetroffen voor de mogelijke aanwezigheid van ontplofbare oorlogsresten binnen het projectgebied. Het kan dan bijvoorbeeld gaan om personeelslijsten, financiële gegevens of regelgeving die verder niets zeggen over de aanwezigheid van ontplofbare oorlogsresten binnen het projectgebied. Relevante informatie is weergegeven in de tabel met chronologische gebeurtenissen in hoofdstuk 3.

Gemeentearchief

Het gemeentearchief is op 19-08-2020 opgehaald door Het ontbreekt aan brandrapporten.

Collectie Overijssel

0624.1 Gemeente Dalfsen, gemeentebestuur (Historisch Centrum Overijssel) HCO

Toeg.nr	Inv.nr	Omschrijving	Relevant
0624.1	649	Stukken betreffende de aangifte en opruiming van oorlogsexplosieven in de gemeente, 1946-1983	Ja
	661-665	Stukken betreffende de Luchtbeschermingsdienst Dalfsen, 1940-1945	Nee, geen (aantoonbare) betrekking op het projectgebied
	1425	Stukken betreffende de inkwartiering van strijdkrachten tijdens de 2e Wereldoorlog, 1940-1945	Nee, geen (aantoonbare) betrekking op het projectgebied

² Onder indicatie wordt verstaan: gebeurtenis/informatie die een aanwijzing vormt dat het onderzoeksgebied, of een gedeelte daarvan, verdacht is op de aanwezigheid van ontplofbare oorlogsresten. Een contra-indicatie betreft een gebeurtenis/informatie die een aanwijzing vormt dat het verdacht gebied, of een gedeelte daarvan, als onverdacht kan worden aangemerkt. Een gebrek aan informatie over oorlogshandelingen binnen een projectgebied in een verder compleet lijkend archief kan ook als contra-indicatie worden beschouwd, aangezien dit er expliciet op wijst dat er geen oorlogshandelingen hebben plaatsgevonden.

Toeg.nr	Inv.nr	Omschrijving	Relevant
	1429	Stukken betreffende de vordering van arbeidskrachten voor onder andere de bewaking van kabels, 1944-1945	Nee, geen (aantoonbare) betrekking op het projectgebied
	1430	Stukken betreffende de afwikkeling van tijdens de 2e Wereldoorlog toegebrachte schade ten gevolge van vordering, inkwartiering en plundering, 1945-1951	Nee, geen (aantoonbare) betrekking op het projectgebied
	1431	Stukken betreffende het verrichten van burgerarbeid voor de geallieerden in 1945, 1945-1969	Nee, geen (aantoonbare) betrekking op het projectgebied
	1656	Stukken betreffende de straatnaamgeving, 1942-1969	Nee, geen (aantoonbare) betrekking op het projectgebied
	2272	Stukken betreffende de organisatie en uitvoering van de politietaak tijdens de oorlogsjaren, 1940-1944.	Nee, geen (aantoonbare) betrekking op het projectgebied

Provinciaal Archief

Het provinciaal archief is op 27-06-2024 opgehaald door

Collectie Overijssel

0397 Militair Gezag, Commissaris van Overijssel

Toeg.nr	Inv.nr	Omschrijving	Relevant
0397	3	Diverse verslagen en rapporten van de P.M.C	Nee, geen (aantoonbare) betrekking op het projectgebied
	8	Rapporten van D.M.C. Zwolle	Nee, geen (aantoonbare) betrekking op het projectgebied
	14	Algemene correspondentie waaronder enkele processen-verbaal van neergeschoten geallieerde vliegtuigen en begraven geallieerde militairen	Nee, geen (aantoonbare) betrekking op het projectgebied
	77-78	Processen-verbaal en algemene correspondentie, mei - oktober 1945	Nee, geen (aantoonbare) betrekking op het projectgebied
	81	Processen-verbaal en correspondentie inzake politiezaken	Nee, geen (aantoonbare) betrekking op het projectgebied
	85	Instructies en correspondentie betreffende luchtbescherming	Nee, geen (aantoonbare) betrekking op het projectgebied
	88	Instructies en correspondentie betreffende mijnen- en munitieopruiming, benevens een proces-verbaal van een ongeval met 53 personen gedood of gewond te Oldenzaal.	Nee, geen (aantoonbare) betrekking op het projectgebied
	143	Opgaven van door oorlogsgeweld beschadigde en te herstellen kunstwerken in land- en waterwegen.	Nee, geen (aantoonbare) betrekking op het projectgebied
	149	Gebouwen en Volkshuisvesting, correspondentie inzake vordering en vrijgeven van gebouwen en inzake herstelling van gebouwen.	Nee, geen (aantoonbare) betrekking op het projectgebied
	151	Correspondentie met bureau Wederopbouw.	Nee, geen (aantoonbare) betrekking op het projectgebied

2.4 Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie (NIOD)

Ten behoeve van het onderzoek conflictperiode worden conform het CS-VROO ten minste de collecties van het Departement van Justitie (toegangsnummer 216k) en het *Generalkommissariat für das Sicherheitswesen – Höhere SS- und Polizeiführer Nord-West* (toegangsnummer 077) in het NIOD geraadpleegd. In de collectie van het Departement van Justitie bevinden zich processen-verbaal met betrekking tot bomafwerpen en andere lucht oorloggerelateerde gebeurtenissen in een aantal Nederlandse gemeenten. In de collectie van het *Generalkommissariat* bevindt zich een relatief compleet overzicht van bomafwerpen en overige lucht oorloggerelateerde gebeurtenissen in Nederland tussen september 1940 en april 1941. Indien gemeentelijke archieven met betrekking tot luchtbescherming, bominslagen en luchtaanvallen ontbreken, wordt dit gebrek aan informatie gedeeltelijk opgevangen door dit archief.

Behalve bovengenoemde toegangen worden standaard enkele collecties geraadpleegd welke mogelijk aanvullende informatie bevatten over bijvoorbeeld luchtaanvallen en/of de aanwezigheid van Duitse troepen, troepenposities of verdedigingswerken (Groep Albrecht, 190a). Waar van toepassing (vaak afhankelijk van de locatie) worden ook aanvullende toegangen geraadpleegd.

077 Generalkommissariat für das Sicherheitswesen (Höhere SS- und Polizeiführer Nord-West)

Toeg.nr	Inv.nr	Omschrijving	Relevant
077	1328	Dagberichten van de <i>Befehlshaber der Ordnungspolizei</i> Den Haag betreffende vijandelijke luchtaanvallen, 1940-1941	Ja
	1332	Stukken betreffende vijandelijke luchtaanvallen, landingen van vijandelijke vliegeniers, het vinden van versperringsballons, het werpen van springstoffen en het gebruik van sabotagematerialen, 1940-1943	Nee, geen (aantoonbare) betrekking op het projectgebied

190a Groep Albrecht

Toeg.nr	Inv.nr	Omschrijving	Relevant
190a	39	Midden Overijssel, Twente, Achterhoek	
	115	Map, bevattende fotografische reproducties van diverse door de groep Albrecht vervaardigde berichten, rapporten en schetsen, alsmede enkele microfilms, 1945	Nee, geen (aantoonbare) betrekking op het projectgebied
	116	Map, bevattende fotografische reproducties van diverse niet nader gerubriceerde notities en berichten (merendeels in handschrift), afkomstig van de groep Albrecht, z.d.	Nee, geen (aantoonbare) betrekking op het projectgebied
	117	Map, bevattende fotografische reproducties van diverse niet nader gerubriceerde notities en berichten (merendeels in handschrift), afkomstig van de groep Albrecht (vervolg), z.d.	Nee, geen (aantoonbare) betrekking op het projectgebied
	122	Portefeuille, bevattende door de groep Albrecht verzamelde of vervaardigde schetsen, tekeningen, plattegronden e.d. van bunkers en andere verdedigingswerken, z.d..	Nee, geen (aantoonbare) betrekking op het projectgebied
	123	Portefeuille, bevattende door de groep Albrecht verzamelde of vervaardigde schetsen, tekeningen, plattegronden e.d. van bunkers en andere verdedigingswerken, z.d.	Nee, geen (aantoonbare) betrekking op het projectgebied
	124	Portefeuille, bevattende door de groep Albrecht verzamelde of vervaardigde schetsen, tekeningen, plattegronden e.d. van bunkers en andere verdedigingswerken, z.d.	Nee, geen (aantoonbare) betrekking op het projectgebied
	140	Bevrijdingsrapporten, 1945	Nee, geen (aantoonbare) betrekking op het projectgebied

216k Departement van Justitie

Toeg.nr	Inv.nr	Omschrijving	Relevant
216k	178	Dagboek van de Inspectie Luchtbescherming, 10 augustus 1942 – 12 april 1945	Nee, geen (aantoonbare) betrekking op het projectgebied
	180-185	Rapporten van de plaatselijke luchtbeschermingsdiensten, politiekorpsen en de Marechaussee inzake het geven van het sein luchtalarm, het neerstorten van vliegtuigen en vliegtuigonderdelen en de vondst van niet-ontplofte explosieven, 23 juni 1943 - 28 april 1944	Nee, geen (aantoonbare) betrekking op het projectgebied
	186	Meldingen van verschillende gemeenten betreffende ongevallen, beschietingen, bombardementen en het afwerpen van (lege) benzinetanks door vliegtuigen	Ja
	637	Register van ingekomen en uitgaande telefonische berichten, 28 oktober - 8 december 1944	Nee, geen (aantoonbare) betrekking op het projectgebied

2.5 Nationaal Archief Den Haag (NA)

In het Nationaal Archief worden conform het CS-VROO standaard diverse collecties geraadpleegd, in het bijzonder de verplichte toegangen 2.04.53.15 (Binnenlandse Zaken/Rijksinspectie Luchtbescherming te Den Haag 1940-1943) en 2.13.167 (Bunkerarchief). Daarnaast zijn verschillende collecties die betrekking hebben op bombardementen, oorlogsschade, verdedigingswerken en diverse andere onderwerpen geraadpleegd.

2.04.53.15 Inspectie Bescherming Bevolking Luchtaanvallen

Toeg.nr	Inv.nr	Omschrijving	Relevant
2.04.53.15	44	Ingekomen minuten en uitgaande brieven van en aan diverse overheidsinstellingen 1940-1941: Commissaris van de koningin in de provincie Overijssel	Nee, geen (aantoonbare) betrekking op het projectgebied
	72	Meldingen en processen-verbaal ontvangen van gemeenten over geallieerde luchtactiviteiten, 1940-1941, Overijssel	Nee, geen (aantoonbare) betrekking op het projectgebied

2.13.167 Inventaris van het archief van het 2^e Geniecommandement, Bureau Registratie Verdedigingswerken van het Ministerie van Defensie (zgn. 'Bunkerarchief')

Toeg.nr	Inv.nr	Omschrijving	Relevant
	272 - 284	Blokkaarten van werken 1A t/m 7U	Nee, geen (aantoonbare) betrekking op het projectgebied
	285 - 296	Overzichtskaarten	Nee, geen (aantoonbare) betrekking op het projectgebied

2.13.71 Ministerie van Defensie te Londen

Toeg.nr	Inv.nr	Omschrijving	Relevant
2.13.71	1831	Rapporten betreffende verdedigingsstelsels in Nederland: Overijssel	Ja
	2294	Stukken betreffende opstelling, lancering en waarneming van V-1 en V-2 raketten	Ja

2.08.88 Bureau Financiering Wederopbouw Publiekrechtelijke Lichamen

Toeg.nr	Inv.nr	Omschrijving	Relevant
2.08.88	136	Stukken betreffende de vergoeding van de kosten die uitgegeven zijn voor de ruiming van explosieven door gemeenten, 1940-1979.	Nee, geen betrekking op het projectgebied

2.13.210 Commissie van Proefneming

Toeg.nr	Inv.nr	Omschrijving	Relevant
2.13.210	23	Staten onontplofte projectielen (1940)	Nee, geen (aantoonbare) betrekking op het projectgebied
	24 t/m 26	Stukken ruimen (land)mijnen (1940-1941)	Nee, geen (aantoonbare) betrekking op het projectgebied
	28	Onschadelijk maken NGE en vliegtuigbommen (1941-1942)	Nee, geen (aantoonbare) betrekking op het projectgebied

2.13.25 Militair Gezag

Toeg.nr	Inv.nr	Omschrijving	Relevant
2.13.25	1540	Stukken rubricering geheim archief of GA. Sectie IV	Nee, geen (aantoonbare) betrekking op het projectgebied
	1568	Rapporten censuurdienst PTT betreffende bominslagen.	Nee, geen (aantoonbare) betrekking op het projectgebied

2.6 Semi-Statistisch Informatiebeheer Ministerie Defensie te Rijswijk (SIB)

In het Semi-Statistisch Informatiebeheer (SIB) van het Ministerie van Defensie te Rijswijk is conform het CS-VROO in de collectie MMOD (Mijn- en Munitieopruimingsdienst) nagegaan of binnen of in de directe nabijheid van het projectgebied in de periode 1945-1947 ruiming van ontplofbare oorlogsresten zijn uitgevoerd.

2.7 Archief Explosieven Opruimingsdienst Defensie (EODD) 1971-heden

Sinds 1971 worden meldingen van ruiming (hierna MORA's³) van ontplofbare oorlogsresten centraal geregistreerd door de Explosieven Opruimingsdienst Defensie (EODD). De MORA's uit deze periode zijn eveneens ondergebracht in het SIB te Rijswijk en worden op aanvraag als scan aangeleverd. Meldingen van ruiming van na 2010 worden door de EODD alléén digitaal geregistreerd en in een excelbestand verstrekt. Deze zijn conform het CS-VROO in de rapportage verwerkt.

Ten behoeve van de nauwkeurigheid en volledigheid wordt bij de aanvraag van MORA's te allen tijde rekening gehouden met eventuele wijzigingen in de gemeentelijke indelingen in de periode 1971-2010 en mogelijk niet geheel correcte/foutieve registratie van de locatie (plaats/gemeente).

³ MORA staat voor Melding, Opdracht, Ruimrapportage en Afdoening.

Om na te gaan of binnen, of in de directe nabijheid van, het projectgebied tevens sprake is van de aanwezigheid van mijnenvelden worden conform het CS-VROO standaard ook de gegevens uit de collectie mijnenveldkaarten, leg- en ruimrapporten van de EODD geraadpleegd.

Informatie van de EODD kan dienen als indicatie of contra-indicatie voor het plaatsvinden van oorlogshandelingen, of als aanvulling/ter verificatie van andere bronnen.

2.8 Luchtfotocollectie Wageningen UR, Kadaster en Royal Commission on the Ancient and Historical Monuments of Scotland te Edinburgh

Op basis van luchtfotoanalyse kan in veel gevallen een nauwkeuriger beeld ontstaan van de oorlogshandelingen die op een bepaalde locatie hebben plaatsgevonden en de sporen die deze mogelijk hebben achtergelaten. Sporen die zichtbaar kunnen zijn op luchtfoto's van goede kwaliteit zijn bijvoorbeeld kraters van artillerie- of bominslagen, stellingen, versperringen en beschadigde of vernielde bebouwing. Als deze sporen (correct) worden geïnterpreteerd kunnen bijvoorbeeld inslaglocaties nauwkeuriger worden vastgesteld dan op basis van literatuur- of archiefonderzoek mogelijk zou zijn. Interpretatie van luchtfotomateriaal is niet altijd eenvoudig: door weersomstandigheden, grote opnamehoogte en andere factoren kan de beeldkwaliteit onvoldoende zijn. Luchtfoto's blijven bovendien momentopnamen. Een bominslag kan bijvoorbeeld na enkele dagen door herstelwerkzaamheden al niet meer zichtbaar zijn. Om deze reden wordt altijd geprobeerd diverse luchtfoto's van verschillende data en van goede kwaliteit aan te schaffen. Hoeveel luchtfoto's beschikbaar zijn verschilt sterk per locatie.

Ten behoeve van dit onderzoek conflictperiode is conform het CS-VROO het beschikbare luchtfotomateriaal met betrekking tot de datums waarop de oorlogshandelingen hebben plaatsgevonden geïnventariseerd in onderstaande luchtfotocollecties:

- 📍 Collecties 'JARIC' en 'ACIU' van de Royal Commission on the Ancient and Historical Monuments of Scotland / National Collection of Aerial Photography te Edinburgh;
- 📍 Wageningen UR te Wageningen;
- 📍 Kadaster te Zwolle;
- 📍 Laurier Military History Archive (LMH), Waterloo (Canada).

Indien volstaan kan worden met luchtfoto's uit Nederlandse archieven (Wageningen UR en het Kadaster) worden alleen deze archieven geraadpleegd. Mocht er aanvullend luchtfotomateriaal nodig zijn wordt gebruik gemaakt van buitenlandse archieven. Voor de inventarisatie van luchtfotomateriaal in de buitenlandse luchtfotocollecties (JARIC en ACIU) wordt al dan niet gebruik gemaakt van de diensten van de *Luftbilddatenbank* gevestigd in Estenfeld, Duitsland. Door deze instantie wordt op aanvraag een overzicht verstrekt van beschikbaar luchtfotomateriaal waarbij tevens de kwaliteit en schaal is vastgelegd.

Uit de geïnventariseerde luchtfoto's zijn de meest geschikte foto's geselecteerd. Bij deze selectie is rekening gehouden met dekking, opnamedatum in relatie tot de oorlogshandelingen, kwaliteit (eigen beoordeling) van het fotobeeld en de schaal. Een belangrijke voorwaarde voor de interpretatie van oorlogsschade is goede beeldkwaliteit van de luchtfoto. Verder is gestreefd luchtfoto's te gebruiken van (kort) vóór een relevante gebeurtenis/oorlogshandeling, en van zo kort mogelijk erna. Om de betrouwbaarheid van de conclusies te vergroten is zo mogelijk luchtfotomateriaal van meerdere verschillende opnamedata gebruikt. Over het algemeen kan worden gesteld dat hoe meer sprake is van

(mogelijk) relevante oorlogshandelingen, hoe meer luchtfoto's worden geraadpleegd. Wanneer geen sprake is van relevante oorlogshandelingen, wordt volstaan met fotomateriaal van twee verschillende datums waarop de situatie binnen het projectgebied duidelijk zichtbaar is. Meestal wordt geprobeerd om dan een foto aan te schaffen van vóór militaire operaties in Nederland (vanaf 12 september 1944) en van ná de bevrijding van het projectgebied (verschillende data).

NB: Uit onderzoek is gebleken dat er geen geschikte luchtopnames van het projectgebied van kort na de bevrijding in april 1945 beschikbaar zijn. Luchtfoto's van 1944 waren er evenmin.

In onderstaande tabel wordt het geheel van geraadpleegde luchtfoto's weergegeven.

Luchtfotonummer(s)	Sortie	Datum	Schaal	Kwaliteit	Dekking	Bron	Motivatie
3077	4/1986	15 maart 1945	Onbekend	Goed	95%	DOTKA	Ter beoordeling van de situatie in het projectgebied kort voor de bevrijding.

Dekking luchtfotomateriaal

Figuur 4: Dekking 15 maart 1945 ten opzichte van het projectgebied. Luchtfotonummer: 3077.

2.9 Krantenberichten

Voor het onderzoek naar contra-indicaties in de vorm van explosievenruimingen in de periode 1940-1972 is conform het CS-VROO gezocht naar krantenberichten via www.delpher.nl en via de verzameling krantenknipsels uit het archief van de Hulpverleningsdienst (NA, toegang 2.04.110, zie paragraaf 2.5.). Daarnaast is via Google gezocht naar eventuele aanvullende krantenberichten uit regionale en nationale dagbladen.

2.10 Nederlands Instituut voor Militaire Historie (NIMH) collecties 409 en 575

Conform het CS-VROO zijn verschillende collecties van het Nederlands Instituut voor Militaire Historie (NIMH) geraadpleegd. Voor elk onderzoek conflictperiode wordt standaard onderzoek uitgevoerd in de collectie 575 'Duitse verdedigingswerken' om na te gaan of binnen of in de nabijheid van het projectgebied sprake is van de aanwezigheid van verdedigingswerken en militaire objecten. Daarnaast wordt nagegaan of in de meidagen van 1940 mogelijk grondgevechten of artilleriebeschietingen

hebben plaatsgehad. Hiervoor wordt allereerst onderzoek uitgevoerd in de collectie 492 'De strijd op Nederlands grondgebied tijdens de Wereldoorlog II'. Indien hier aanwijzingen worden aangetroffen voor het plaatsvinden van troepenbewegingen, beschietingen en/of grondgevechten worden in de collectie 409 'Gevechtsverslagen en -rapporten' de relevante gevechtsverslagen van de (mogelijk) daarbij betrokken Nederlandse eenheden geraadpleegd. De collectie 409 is niet geraadpleegd omdat er uit overige bronnen geen aanwijzingen naar voren zijn gekomen dat er tijdens de meidagen van 1940 gevechtshandelingen hebben plaatsgehad in het projectgebied.

Collectie 492 De strijd op Nederlands grondgebied tijdens de Wereldoorlog II / De Groene Serie

Toeg.nr	Inv.nr	Omschrijving	Relevant
492	6	De strijd op Nederlands grondgebied tijdens de Wereldoorlog II / De Groene Serie. Inventaris De strijd op Nederlands grondgebied tijdens de Wereldoorlog II Hoofddeel III. Nederlands verdediging tegen de Duitse aanval van 10 - 19 mei 1940 Deel 2. De krijgsverrichtingen in de buitenprovinciën (zonder Zeeland). Onderdeel E. De Krijgsverrichtingen ten Oosten van de IJssel en in de IJssellinie	Ja

Collectie 575 Bureau Inlichtingen/ Duitse verdedigingswerken (575-serie)

Toeg.nr	Inv.nr	Omschrijving	Relevant
575	301	Datum: januari 1945; Schaal/code/blz.: E/1443/45; Omschrijving: Rapport betreffende V-wapens in Dalfsen, Leiden, Loosduinen en Hoek van Holland en omgeving, in de periode december 1944 tot en met januari 1945 van Geheime Dienst Nederland (GDN)	Ja
	304	Datum: 1945; Schaal/code/blz.: E/1527/45; Omschrijving: Rapport betreffende V-wapens in Meppel, Gorssel, Harfsen, Deventer, Wijhe, Dalfsen en Overschie, van december 1944 tot en met januari 1945 van Geheime Dienst Nederland (GDN)	Ja

2.11 National Archives, Kew, Surrey

Conform aan het CS-VROO wordt voor elk onderzoek conflictperiode nagegaan of sprake is van luchtaanvallen uitgevoerd door één van de onderdelen van de Britse *Royal Air Force*, welke mogelijk invloed hebben op het projectgebied. De hierbij in beschouwing genomen periode is die van 10 mei 1940 tot en met 8 mei 1945. Er wordt onderzoek verricht in de relevante stukken van de vier belangrijkste onderdelen van de RAF, te weten:

- *Bomber Command;*
- *Coastal Command;*
- *Fighter Command/Air Defence Great Britain;*
- *Second Tactical Air Force.*

Voor elk onderzoek conflictperiode wordt onderzoek uitgevoerd in de collectie van de *2nd Tactical Air Force*, gezien de zeer grote spreiding en intensiteit van operaties van dit onderdeel op Nederlands grondgebied vanaf september 1944.

Het onderzoek in de stukken van de *Royal Air Force* is vooral gericht op het vaststellen van het aantal, de hoofd- en subsoort(en), het gewicht, het type ontsteker(s) en de inslaglocaties, van zowel afwerpmunitie (vliegtuigbommen) als raketten die tijdens luchtaanvallen zijn ingezet.

AIR 14 Air Ministry: Bomber Command: Registered Files.

Toeg.nr	Inv.nr	Omschrijving	Relevant
AIR 14	2665-2680	<i>Night Bomb Raid Sheets (May 1940 – May 1945)</i>	Nee, geen (aantoonbare) betrekking op het projectgebied
	3360-3368	<i>Day Bomb Raid Sheets (May 1940 – May 1945)</i>	Nee, geen (aantoonbare) betrekking op het projectgebied
	3162-3198	<i>Summaries of Form E Reports of bombs dropped on targets</i>	Nee, geen (aantoonbare) betrekking op het projectgebied

AIR 15 Air Ministry and Admiralty: Coastal Command: Registered Files

Toeg.nr	Inv.nr	Omschrijving	Relevant
AIR 15	766-771	<i>Strike Sheets (April 1940 – September 1941)</i>	Nee, geen (aantoonbare) betrekking op het projectgebied

AIR 24 Air Ministry and Ministry of Defense: Operations Record Books, Commands

Toeg.nr	Inv.nr	Omschrijving	Relevant
AIR 24	217-280	<i>Bomber Command Intelligence Reports and Intelligence Narrative of Operations, May 1940 – June 1944</i>	Nee, geen (aantoonbare) betrekking op het projectgebied
	284-321	<i>Bomber Command Intelligence Reports and Intelligence Narrative of Operations, July 1944 – May 1945</i>	Nee, geen (aantoonbare) betrekking op het projectgebied
	625-650	<i>Appendices Fighter Command, September 1944 – April 1945</i>	Nee, geen (aantoonbare) betrekking op het projectgebied

AIR 27 Air Ministry and successors: Operations Record Books, Squadrons

Toeg.nr	Inv.nr	Omschrijving	Relevant
AIR 27	640	<i>Operation Record Book No 74 Squadron, March 1945</i>	Nee, geen betrekking op het projectgebied
	1180	<i>Operation Record Book No 440 Squadron, October 1944</i>	Nee, geen betrekking op het projectgebied
	1558	<i>Operation Record Book No 266 Squadron, March 1945</i>	Nee, geen betrekking op het projectgebied
	1720	<i>Operation Record Book No 329 Squadron, March 1945</i>	Nee, geen betrekking op het projectgebied
	1737	<i>Operation Record Book No 340 Squadron, March 1945</i>	Nee, geen betrekking op het projectgebied
	1741	<i>Operation Record Book No 345 Squadron, March 1945</i>	Nee, geen betrekking op het projectgebied

AIR 37 Air Ministry: Allied Expeditionary Air Force, later Supreme Headquarters Allied Expeditionary Force (Air), and 2nd Tactical Air Force: Registered Files and Reports

Toeg.nr	Inv.nr	Omschrijving	Relevant
AIR 37	715	<i>Second Tactical Airforce Daily Log, September – October 1944</i>	Nee, geen (aantoonbare) betrekking op het projectgebied
	716	<i>Second Tactical Airforce Daily Log, November – December 1944</i>	Nee, geen (aantoonbare) betrekking op het projectgebied
	717	<i>Second Tactical Airforce Daily Log, January – February 1945</i>	Nee, geen (aantoonbare) betrekking op het projectgebied
	718	<i>Second Tactical Airforce Daily Log, March – May 1945</i>	Nee, geen (aantoonbare) betrekking op het projectgebied

War Diaries geallieerde troepen

Behalve stukken met betrekking tot de luchtoorlog beheren de *National Archives* tevens de operationele dagboeken (*War Diaries*) met bijlagen van het Britse leger. Wanneer mogelijk sprake is van van artilleriebeschietingen en/of grondgevechten wordt conform het CS-VROO onderzoek verricht in de collectie *War Diaries*. In dit onderzoek zijn geen Britse *War Diaries* geraadpleegd omdat het projectgebied door Canadese troepen is bevrijd.

2.12 Bundesarchiv/Militärarchiv

Conform het CS-VROO worden de collecties van de *Luftwaffenführungsstab* geraadpleegd voor informatie over luchtaanvallen en bombardementen, al dan niet uitgevoerd door de *Luftwaffe*. Het gaat om onderstaande collecties, waarvan de RM7 een aanvulling vormt op de RL2. Deze collecties bevatten meldingen over bomafwerpen op Nederlands grondgebied vanaf de Duitse inval op 10 mei 1940 tot 10 november 1941.

RL 2 Luftlageberichte

Toeg.nr	Inv.nr	Omschrijving	Relevant
RL2	205 t/m 269	<i>Luftlageberichte</i> mei 1940 - november 1941	Nee, geen (aantoonbare) betrekking op het projectgebied

RM7 Luftwaffenführungsstab, Luftlageberichte

Toeg.nr	Inv.nr	Omschrijving	Relevant
RM7	344 t/m 353	<i>Luftlageberichte</i> augustus - november 1940	Nee, geen (aantoonbare) betrekking op het projectgebied

2.13 The National Archives and Records Administration, Washington D.C. (NARA)

Conform het CS-VROO wordt de toegang RG18 *World War II Combat Operations Reports 1941-1946* geraadpleegd in de *National Archives and Record Administration*. Indien uit deze toegang of uit andere bronnen blijkt dat het onderzoeksgebied getroffen is door luchtaanvallen met afwerpmunitie

uitgevoerd door de *United States Army Air Forces*, worden de relevante inventarisnummers geraadpleegd, met als doel het vaststellen van het aantal, de hoofd- en subsoort, gewichtsklasse en het type ontsteker(s) van de afwerpmunitie die tijdens de desbetreffende luchtaanval is ingezet, en op de inslaglocaties daarvan.

Toeg.nr.	Inv.nr.	Omschrijving	Relevant
RG18	-	Geen relevante stukken aangetroffen	

In de collectie van NARA wordt tevens gekeken naar eventueel beschikbare geallieerde stafkaarten, waarop (Duitse) verdedigingswerken zijn ingetekend (zogeheten *Defense Overprints*). Indien beschikbaar zijn deze kaarten gebruikt ter ondersteuning bij de uitvoering van de analyse van het luchtfotomateriaal. Voor het projectgebied waren geen *Defense Overprints* beschikbaar.

Toeg.nr.	Inv.nr.	Omschrijving	Relevant
RG 331	-	Geen relevante stukken aangetroffen	

Indien sprake is van het mogelijk plaatsvinden van artilleriebeschietingen en/of grondgevechten door Amerikaanse troepen die niet (voldoende) beschreven worden in overige bronnen, worden eveneens *After Action Reports* (gevechtsverslagen) van de betrokken eenheden geraadpleegd. In dit onderzoek zijn geen Amerikaanse *After Action Reports* geraadpleegd omdat het projectgebied door Canadese troepen is bevrijd.

2.14 Getuigenverklaringen

In overleg met de opdrachtgever wordt bepaald of getuigen worden gehoord. Dit wordt conform het CS-VROO gerapporteerd. Indien getuigen worden gehoord dient een schriftelijke getuigenverklaring te worden opgesteld en getekend door de getuige en / of door een vertegenwoordiger van de opdrachtgever die bij het horen van de getuige aanwezig is. Een getuigenverklaring wordt opgenomen als bijlage bij het rapport. Deze getuigenverklaringen staan los van getuigenverklaringen aangetroffen in bijvoorbeeld literatuur of archiefstukken.

Voor het voorliggende onderzoek conflictperiode zijn er geen getuigen gehoord, daar er geen getuigen zijn aangedragen door de opdrachtgever/geen getuigen gevonden zijn.

2.15 Kadaster

In het kader van het onderzoek naar contra-indicaties wordt in elk geval naoorlogs kaartmateriaal uit het archief van het kadaster geraadpleegd met het doel om naoorlogse ruimtelijke ontwikkelingen in kaart te brengen, conform het CS-VROO.

2.16 Library and Archives Canada (LAC)

Wanneer uit het overige bronnenmateriaal blijkt dat binnen of nabij het projectgebied mogelijk sprake is van de inzet van Canadese troepen, worden tevens Canadese *War Diaries* geraadpleegd. Wanneer mogelijk wordt dit gedaan via de website van Project 44 (<https://map.project44.ca/>), waarbij via een kaartweergave de positie van verschillende Canadese eenheden op verschillende data wordt weergegeven, inclusief de *War Diary* op die datum. Indien er op deze manier geen *War Diaries* beschikbaar zijn, wordt de collectie *War Diaries – Second World War* geraadpleegd op de website van *Library and Archives Canada* (LAC). Deze collectie bevat *War Diaries* van Canadese eenheden die op het Europese

vasteland zijn ingezet, op verschillende bevelniveaus. Daarnaast kan de collectie van *Héritage Canadiana* gebruikt worden voor dit doel. Voor voorliggend onderzoek conflictperiode zijn de Canadese War Diaries op project44.ca geraadpleegd. In de collectie van het LAC en/of in de collectie van *Héritage Canadiana* zijn onderstaande stukken geraadpleegd:

Reference	Box. Nr.	Omschrijving	Relevant
RG24M	2000850723	3403 Dalfsen, Eastern Holland	Ja

2.17 Overige bronnen

Ter aanvulling van de bronnen geraadpleegd conform het CS-VROO zijn tevens enkele relevante persberichten, websites, landkaarten en andere aanvullende bronnen geraadpleegd:

- ahn.nl;
- beeldbankwo2.nl;
- gahetna.nl;
- google earth;
- kadaster.nl;
- maps.google.com;
- pdok.nl;
- topotijdreis.nl;
- tracesofwar.com;
- vergeltungswaffen.nl;
- beeldbankdalfsen.nl;
- ouddalfsen.nl;
- verliesregister.studiegroeppluchtoorlog.nl.

3. BRONNENANALYSE

3.1 Algemeen

In dit hoofdstuk is het resultaat opgenomen van de beoordeling en evaluatie van het in het vorige hoofdstuk geïnterviewde bronnenmateriaal.

3.2 Chronologische gebeurtenissenlijst

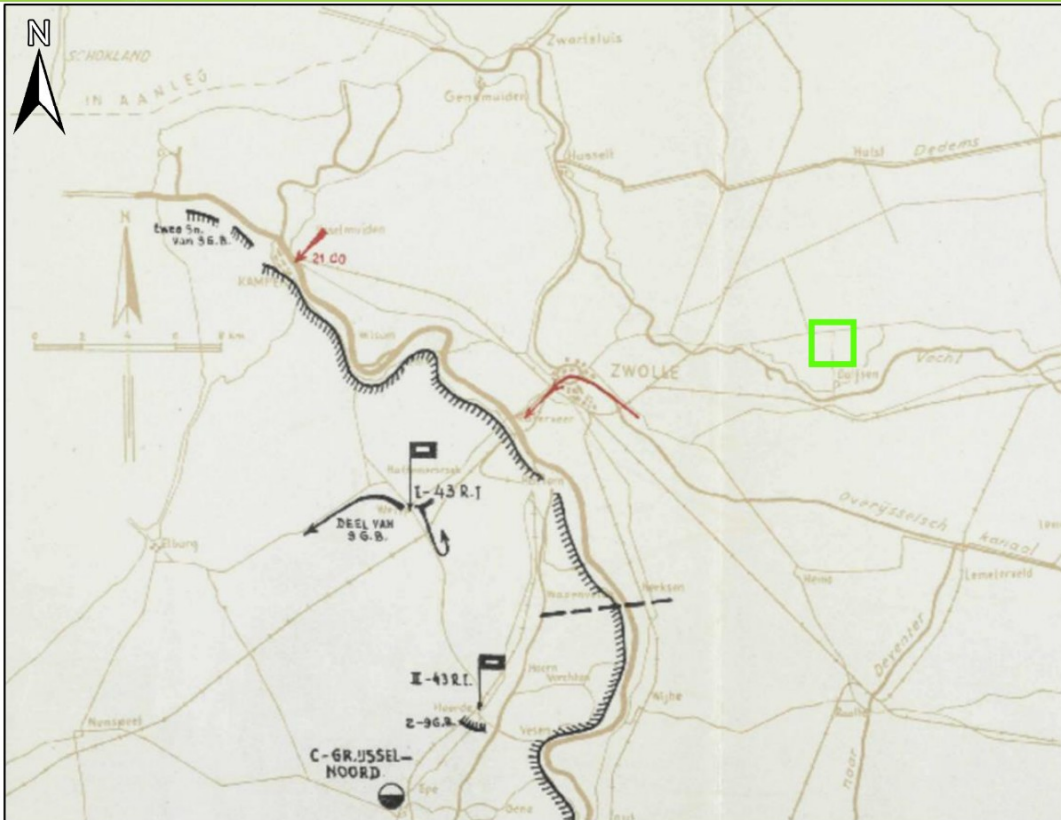
Hieronder is een overzicht opgenomen van de verschillende oorlogshandelingen die, blijkens de geraadpleegde bronnen, hebben plaatsgehad in (de omgeving van) het projectgebied. In de kolom 'relevantie' wordt besproken in hoeverre de gebeurtenis is beschouwd als zijnde van invloed op het huidige projectgebied en daardoor kan worden beschouwd als een indicatie of contra-indicatie voor de aanwezigheid van ontplofbare oorlogsresten. Conform het CS-VROO worden de verschillende oorlogshandelingen/indicaties vertaald naar een locatie in de huidige topografie. Locatieverwijzingen in bronnen worden ongewijzigd overgenomen, tenzij die onleesbaar of onduidelijk zijn. Twijfel over de daadwerkelijke locatie, een gebeurtenis en de mogelijke betrekking op het projectgebied wordt altijd toegelicht.

Datum	Gebeurtenis	Relevantie
10 mei 1940	Met het oog op de groeiende militaire macht van nazi-Duitsland besluit de Nederlandse regering de dienstplicht uit te breiden en de landsverdediging op verschillende plaatsen te versterken. Een reeks van kazematten op de westelijke oever van de IJssel moet een eventuele Duitse opmars richting de Vesting Holland zo lang mogelijk vertragen.⁴ Het projectgebied te Dalfsen ligt ten oosten van de Nederlandse IJssellinie en valt dus buiten de verdediging. Op 10 mei 1940 rukken Duitse troepen van de zogeheten <i>Schnelle Gruppe Nord</i> op naar de IJsselbruggen bij Zwolle en Deventer, die zij kort na het middaguur bereiken. Al op 10 mei ligt Dalfsen al in bezet gebied.⁵ Er vinden geen gevechtshandelingen plaats.⁶	Relevant. Het uitblijven van gevechten vormt een contra-indicatie voor de aanwezigheid van ontplofbare oorlogsresten in het projectgebied. <i>Deze gebeurtenis wordt in meerdere bronnen genoemd. De melding wordt als betrouwbaar ingeschat.</i>

⁴ H. Amersfoort, en Kamphuis, *Mei 1940. De strijd op Nederlands grondgebied* ('s-Gravenhage 2012) 266-267.

⁵ Hove, J. ten., Pereboom, F., en Stalknecht, H.A., *Uit de geschiedenis van Dalfsen* (Kampen 1989) 371.

⁶ Nierstrasz, V. E. e.a., *De strijd op Nederlands grondgebied tijdens de Wereldoorlog II* diverse delen ('s-Gravenhage).

Datum	Gebeurtenis	Relevantie
		
Figuur 5: De ligging van het projectgebied (groen) ten opzichte van de IJsselstelling. Bron: NIMH collectie 492.		
8 juli 1940	Om 16:40 uur valt er één bom in een weiland in Oudleusen te Dalfsen, waarbij een koe gewond raakt. Ook vallen acht bommen van klein kaliber te Welsum. ⁷ In een akker de buurtschap Hessem worden drie bomtrechters met een middellijn van 1 meter en een diepte van een halve meter aangetroffen. ⁸	Niet relevant. Oudleusen ligt minstens 3 kilometer van het projectgebied. <i>Deze gebeurtenis wordt in meerdere bronnen genoemd. De melding wordt als betrouwbaar ingeschat.</i>
28/29 september 1940	De <i>Befehlshaber der Ordnungspolizei</i> in Den Haag krijgt een melding dat omstreeks 04:30 uur zes bommen zijn gevallen in een weiland bij Damsholte te Dalfsen - één ervan ontplofte niet. Een zevende bom kwam in Heino tot ontploffing. ⁹ De inslagen veroorzaakten geen schade. ¹⁰ De burgemeester van Dalfsen schrijft de volgende dag dat de locatie van de blindganger onbekend is. ¹¹	Niet relevant. Damsholte ligt op minstens 7 km van het projectgebied. <i>Deze gebeurtenis wordt in meerdere bronnen genoemd. De melding wordt als betrouwbaar ingeschat.</i>

⁷ Historisch Centrum Overijssel, toeg. nr. 0025.2, inv. nr. 9244; Historische kring Dalfsen, 'Bommen', *Rondom Dalfsen* nr. 6 (april 1990) 120; 'Bommen bij Schijndel en Dalfsen', *Arnhemse Courant* (10-07-1940); 'Bommen op Nederland', *Oprechte Haarlemse Courant* (10-07-1940).

⁸ Historisch Centrum Overijssel, toeg. nr. 0025.2, inv. nr. 9244.

⁹ Historisch Centrum Overijssel, toeg. nr. 0025.2, inv. nr. 9244.

¹⁰ NIOD, toeg. nr. 077, inv. nr. 1328.

¹¹ Historisch Centrum Overijssel, toeg. nr. 0025.2, inv. nr. 9244.

Datum	Gebeurtenis	Relevantie
3 oktober 1940	In de buurtschap Oosterdalfsen in de gemeente Dalfsen is een parachute gevonden, vermoedelijk van een lichtkogel. Deprecieze locatie blijft onvermeld. ¹²	Niet relevant. De locatie ligt op circa 1,7 km van het projectgebied. <i>Deze gebeurtenis wordt in slechts één primaire bron genoemd. Echter, het betreft hier een officiële melding, welke als betrouwbaar wordt beschouwd.</i>
10 oktober 1940	Een Duitse <i>Heinkel He 111 H-3</i> bommenwerper van het 6. Staffel/Kampfgeschwader 53, stort neer bij Holt in de gemeente Dalfsen. ¹³	Niet relevant. Holt ligt op circa 5,5 km van het projectgebied. <i>Deze gebeurtenis wordt in slechts één primaire bron genoemd. Echter, het betreft hier een officiële melding, welke als betrouwbaar wordt beschouwd.</i>
24 november 1940	Om 21:45 uur komen in de buurtschap Ankum in de gemeente Dalfsen twee of meer brisantbommen neer achter een huis. Hierbij vallen geen doden of gewonden. De rijksveldwachter is snel ter plaatse en telt vier bomkraters en een blindganger op 20 meter van de oostzijde van de woning. ¹⁴ De <i>Befehlshaber der Ordnungspolizei</i> noteert echter een bombardement met twee brisantbommen. ¹⁵ De volgende dag maakt de <i>Befehlshaber der Ordnungspolizei</i> melding van een blindganger in een achterhuis in de gemeente Dalfsen (mogelijk hetzelfde adres), waardoor bouwwerkzaamheden onmogelijk zijn. ¹⁶ Twee dagen later blijkt dat op 24 november te Ankum ook nog circa tweehonderd brandbommen zijn gevallen. ¹⁷	Niet aantoonbaar relevant. Ankum ligt op minimaal 500 meter van het projectgebied, maar de exacte locaties van de bominslagen zijn met de beschikbare gegevens echter niet te achterhalen. <i>Deze gebeurtenis wordt in meerdere bronnen genoemd. De melding wordt als betrouwbaar ingeschat.</i>
20 december 1940	Omstreeks 03:30 uur belandt er een brandbom in een bos in de buurtschap Hessum in de gemeente Dalfsen. Er ontstaat geen noemenswaardige schade. ¹⁸	Niet relevant. De locatie ligt op circa 4 km van het projectgebied.

¹² Historisch Centrum Overijssel, toeg. nr. 0025.2, inv. nr. 9244; NIOD, toeg. nr. 077, inv. nr. 1328.

¹³ SGLO, crash database, crashnummer R0042A; Eversteijn, T., *Bombardementen, raketbeschietingen, neergekomen V-wapens en militaire vliegtuigverliezen* (2011) 406.

¹⁴ Historisch Centrum Overijssel, toeg. nr. 0025.2, inv. nr. 9244.

¹⁵ NIOD, toeg. nr. 077, inv. nr. 1328.

¹⁶ NIOD, toeg. nr. 077, inv. nr. 1328.

¹⁷ Historisch Centrum Overijssel, toeg. nr. 0025.2, inv. nr. 9244.

¹⁸ Historisch Centrum Overijssel, toeg. nr. 0025.2, inv. nr. 9244; NIOD, toeg. nr. 077, inv. nr. 1328.

Datum	Gebeurtenis	Relevantie
		<i>Deze gebeurtenis wordt in slechts één primaire bron genoemd. Echter, het betreft hier een officiële melding, welke als betrouwbaar wordt beschouwd.</i>
1941		
3 januari 1941	In de buurtschap Lenthe te Dalfsen komen om 21:30 uur 37 brandbommen neer 'zonder veel schade aan te richten'. ¹⁹	Niet relevant. De locatie ligt op circa 5,5 km van het projectgebied. <i>Deze gebeurtenis wordt in slechts één primaire bron genoemd. Echter, het betreft hier een officiële melding, welke als betrouwbaar wordt beschouwd.</i>
24 maart 1941	Rond 04:00 uur wordt een 'lichtkogel-parachute' gevonden in de gemeente Dalfsen. ²⁰	Niet relevant. De exacte locatie valt met de beschikbare gegevens niet te achterhalen. <i>Deze gebeurtenis wordt in slechts één primaire bron genoemd. Echter, het betreft hier een officiële melding, welke als betrouwbaar wordt beschouwd.</i>
16 mei 1941	Omstreeks 02:00 uur vallen vier brandbommen in een bos in de buurtschap Oudleusen te Dalfsen. De beginnende brand wordt geblust door de brandweer van Ommen. ²¹	Niet relevant. De locatie ligt op circa 3 km van het projectgebied. <i>Deze gebeurtenis wordt in slechts één primaire bron genoemd. Echter, het betreft hier een officiële melding, welke als betrouwbaar wordt beschouwd.</i>
1942		
31 mei 1942	Om 00:45 uur vallen brisantbommen in de buurtschap Lenthe, nabij de weg Heino-Zwolle. Er ontstaat lichte schade, maar er vallen geen gewonden. ²²	Niet relevant. De locatie ligt op circa 5,5 km van het projectgebied. <i>Deze gebeurtenis wordt in slechts één primaire bron genoemd. Echter, het betreft hier een</i>

¹⁹ Historisch Centrum Overijssel, toeg. nr. 0025.2, inv. nr. 9244; NIOD, toeg. nr. 077, inv. nr. 1328.

²⁰ Historisch Centrum Overijssel, toeg. nr. 0025.2, inv. nr. 9244.

²¹ Historisch Centrum Overijssel, toeg. nr. 0025.2, inv. nr. 9244; Historische kring Dalfsen, 'Bommen', *Rondom Dalfsen* nr. 6 (april 1990) 120.

²² Historisch Centrum Overijssel, toeg. nr. 0025.2, inv. nr. 9245.

Datum	Gebeurtenis	Relevantie
		<i>officiële melding, welke als betrouwbaar wordt beschouwd.</i>
27/28 augustus 1942	Om 00:30 uur vallen onder Dalmsholte brisant- en brandbommen, waardoor een boerderij en schuur afbranden. Er vallen geen slachtoffers. ²³ Bijna een etmaal later, om 23:45 uur, stort een <i>Wellington Mk</i> van het <i>No 260 Squadron (Royal Australian Air Force)</i> neer bij een boerderij aan de Dalmholterweg 11 te Dalfsen. ²⁴	Niet relevant. De locatie ligt op circa 7 km van het projectgebied. <i>Deze gebeurtenis wordt in meerdere bronnen genoemd. De melding wordt als betrouwbaar ingeschat.</i>
1943		
29 maart 1943	Om 23:15 uur vallen er brandbommen in de buurtschap Marshoek. Er vallen geen slachtoffers en er ontstaat geen brand. ²⁵	Niet relevant. De locatie ligt op circa 4 km van het projectgebied. <i>Deze gebeurtenis wordt in slechts één primaire bron genoemd. Echter, het betreft hier een officiële melding, welke als betrouwbaar wordt beschouwd.</i>
Eind maart 1943	In de buurtschap Emmen valt een bom in een weiland achter het huis van boer J.H. Kortstee. De inslag veroorzaakt glasschade en de krater meet 8 meter breed en 3 meter diep. ²⁶	Niet relevant. De locatie ligt op circa 3,5 km van het projectgebied. <i>Deze gebeurtenis wordt in slechts een enkele secundaire bron genoemd. Echter, het betreft hier een bron geschreven door een als betrouwbaar beschouwde auteur. De gebeurtenis wordt als betrouwbaar ingeschat.</i>
30 april/1 mei 1943	In de nacht stort een <i>AVRO Lancaster</i> bommenwerper neer nabij de Vennenbergweg in de buurtschap Rechteren. De lichamen van zes bemanningsleden worden geborgen. ²⁷	Niet relevant. De locatie ligt op circa 4 km van het projectgebied. <i>Deze gebeurtenis wordt in meerdere bronnen genoemd. De melding wordt als betrouwbaar ingeschat.</i>

²³ Historisch Centrum Overijssel, toeg. nr. 0025.2, inv. nr. 9245; Eversteijn, T., *Bombardementen, raketbeschietingen, neergekomen V-wapens en militaire vliegtuigverliezen* (2011) 1278.

²⁴ Historische kring Dalfsen, 'Bommen', *Rondom Dalfsen* nr. 6 (april 1990) 120; Historische kring Dalfsen, 'De spannende dagen rond de bevrijding in Dalmsholte op 11 april', *Rondom Dalfsen* nr. 22 (april 1995) 454; Database SGLO, crash T1786; Eversteijn, T., *Bombardementen, raketbeschietingen, neergekomen V-wapens en militaire vliegtuigverliezen* (2011) 1278.

²⁵ Historisch Centrum Overijssel, toeg. nr. 0025.2, inv. nr. 9245.

²⁶ Historische kring Dalfsen, 'Bommen', *Rondom Dalfsen* nr. 6 (april 1990) 120.

²⁷ Historische Kring Dalfsen, 'Zij vielen op de Vennenberg', *Rondom Dalfsen* nr. 92 (april 2018); Database SGLO, crash T2227.

Datum	Gebeurtenis	Relevantie
20/21 oktober 1943	Om 22:20 stort een AVRO Lancaster MK III van het No 7 Pathfinder Squadron neer op het land van [REDACTED] in de buurtschap Oudleusen tussen Dalfsen en Ommen. ²⁸	Niet relevant. De locatie ligt op circa 3 km van het projectgebied. <i>Deze gebeurtenis wordt in slechts een enkele secundaire bron genoemd. Door het ontbreken van annotatie kan de juistheid van de melding niet worden geverifieerd.</i>
13 november 1943	Omstreeks 13:00 uur stort een Amerikaanse P-47 Thunderbolt van het 357th Fighter Squadron van de 355th Fighter Group neer bij Dalmsholte op het terrein van [REDACTED] te Dalfsen. ²⁹	Niet relevant. De locatie ligt op circa 7 km van het projectgebied. <i>Deze gebeurtenis wordt in meerdere bronnen genoemd. De melding wordt als betrouwbaar ingeschat.</i>
19 november 1943	Om 12:30 vallen brandbommen in de buurtschap Oudleusen, waardoor brand ontstaat in de boerderij op perceel L.10. Er vallen geen slachtoffers. ³⁰	Niet relevant. De locatie ligt op circa 3 km van het projectgebied. <i>Deze gebeurtenis wordt in slechts één primaire bron genoemd. Echter, het betreft hier een officiële melding, welke als betrouwbaar wordt beschouwd.</i>
2 december 1943	In de buurtschap Lenthe vallen omstreeks 19:00 uur brandbommen, maar er ontstaat geen brand en er vallen geen gewonden. ³¹	Niet relevant. De locatie ligt op circa 5,5 km van het projectgebied. <i>Deze gebeurtenis wordt in meerdere bronnen genoemd. De melding wordt als betrouwbaar ingeschat.</i>
1944		
30 januari 1944	Duitse jachtvliegtuigen kiezen het luchtruim om Amerikaanse bommenwerpers op weg naar doelen in Duitsland te onderscheppen. Amerikaanse escortejagers proberen dat te voorkomen en zo ontstaat boven Oost-Nederland een groot luchtgevecht. Omstreeks 13:30 uur stort een	Niet relevant. De locatie ligt op circa 4,5 km van het projectgebied. <i>Deze gebeurtenis wordt in slechts een enkele secundaire bron genoemd. Echter, het betreft hier</i>

²⁸ Database SGLO, crash T 2994; Eversteijn, T., *Bombardementen, raketbeschietingen, neergekomen V-wapens en militaire vliegtuigverliezen* (2011) 1822.

²⁹ Eversteijn, T., *Bombardementen, raketbeschietingen, neergekomen V-wapens en militaire vliegtuigverliezen* (2011) 1854; Database SGLO, crash T3091.

³⁰ Historisch Centrum Overijssel, toeg. nr. 0025.2, inv. nr. 9245.

³¹ Historisch Centrum Overijssel, toeg. nr. 0025.2, inv. nr. 9245; 'Bommen', *Rondom Dalfsen* nr. 6 (april 1990) 120.

Datum	Gebeurtenis	Relevantie
	Messerschmidt ME 109 neer bij Hoonhorst te Dalfsen. ³²	een bron geschreven door een als betrouwbaar beschouwde auteur. De gebeurtenis wordt als betrouwbaar ingeschat.
13 april 1944	Om 22:45 uur vallen brisantbommen nabij perceel Wijk C103 te Dalfsen, waarbij lichte schade ontstaat. Er vallen geen slachtoffers. ³³	Niet aantoonbaar relevant. De exacte locatie valt met de beschikbare gegevens niet te achterhalen. <i>Deze gebeurtenis wordt in slechts één primaire bron genoemd. Echter, het betreft hier een officiële melding, welke als betrouwbaar wordt beschouwd.</i>
26 juli 1944	Om 01:15 uur crasht een Messerschmitt Bf 110 nachtjager van het 7. Staffel / Nacht Jachtgeschwader 1 op het terrein van [REDACTED] in de buurtschap Hessum te Dalfsen. ³⁴	Niet relevant. De locatie ligt op circa 4 km van het projectgebied. <i>Deze gebeurtenis wordt in meerdere bronnen genoemd. De melding wordt als betrouwbaar ingeschat.</i>
19 augustus 1944	Omsteeks 01:00 uur vallen brisantbommen in de buurtschap Millingen te Dalfsen, waardoor lichte schade ontstaat. Er vallen geen slachtoffers. ³⁵	Niet relevant. De locatie ligt op circa 3,5 km van het projectgebied. <i>Deze gebeurtenis wordt in slechts één primaire bron genoemd. Echter, het betreft hier een officiële melding, welke als betrouwbaar wordt beschouwd.</i>
26 augustus 1944	Omsteeks 13:00 uur vallen brisantbommen nabij de weg Hoonhorst-Heino te Dalfsen, waardoor lichte schade ontstaat. Er vallen geen slachtoffers. ³⁶	Niet relevant. De locatie ligt op circa 4,5 km van het projectgebied. <i>Deze gebeurtenis wordt in slechts één primaire bron genoemd. Echter, het betreft hier een officiële melding, welke als betrouwbaar wordt beschouwd.</i>

³² Rondon Dalfsen nr. 98, 75 jaar vrijheid, Historische Kring Dalfsen (april 2020), 2107.

³³ Historisch Centrum Overijssel, toeg. nr. 0025.2, inv. nr. 9245.

³⁴ Eversteijn, T., *Bombardementen, raketbeschietingen, neergekomen V-wapens en militaire vliegtuigverliezen* (2011) 2185; Database SGLO, crash T3907.

³⁵ Historisch Centrum Overijssel, toeg. nr. 0025.2, inv. nr. 9245.

³⁶ Historisch Centrum Overijssel, toeg. nr. 0025.2, inv. nr. 9245.

Datum	Gebeurtenis	Relevantie
11 september 1944	Om 13:45 uur stort een Amerikaanse <i>B-24H Liberator</i> bommenwerper van het <i>713rd Bomb Squadron</i> van de <i>448th Bomb Group</i> neer bij Hessum te Dalfsen. ³⁷	Niet relevant. De locatie ligt op circa 3,5 km van het projectgebied. <i>Deze gebeurtenis wordt in meerdere bronnen genoemd. De melding wordt als betrouwbaar ingeschat.</i>
23/24 september 1944	Om 23:40 uur stort een Britse <i>AVRO Lancaster Mk I</i> van het <i>No 50 Squadron</i> neer op het terrein van langs de Welsummerweg te Dalfsen. ³⁸	Niet relevant. De Welsummerweg ligt op minstens 2 km afstand van het projectgebied. <i>Deze gebeurtenis wordt in meerdere bronnen genoemd. De melding wordt als betrouwbaar ingeschat.</i>
4 oktober 1944	Zes <i>Hawker Typhoons</i> van <i>No 440 Squadron</i> laten acht bommen van 500 lbs vallen op de spoorweg te Dalfsen (kaartvak qZ9535). Twee explosies vernielen de spoorlijn. ³⁹	Niet relevant. De locatie ligt op circa 3 km van het projectgebied. <i>Deze gebeurtenis wordt in slechts één primaire bron genoemd. Echter, het betreft hier een officiële melding, welke als betrouwbaar wordt beschouwd.</i>
December 1944	In Dalfsen arriveert de <i>SS-Werfer-Afteilung 500</i> : een eenheid met lanceerinstallaties voor de V2 raket, die verdekt worden opgesteld in de Bossen van Hessum. Op oudejaarsnacht schiet de eerste raket de lucht in. ⁴⁰ Voor de bevolking van Dalfsen zorgt dat voor groot gevaar: van de 118 gelanceerde raketten komen er zeker negentien in de omgeving neer. ⁴¹ Ondertussen probeert de Britse RAF de lanceerinrichtingen uit te schakelen met behulp van inlichtingen van het Nederlandse verzet. ⁴²	Niet relevant. De lanceerlocaties liggen alle ten zuiden van de Vecht, op circa 4 km van het projectgebied. Dat geldt ook voor de neergekomen projectielen, maar daarover bestaat geen zekerheid. <i>Deze gebeurtenis wordt in meerdere bronnen genoemd. De</i>

³⁷ Ekkelenkamp, G., *En de wereld werd groter dan De Weerd* (Dalfsen 2009) 45; Eversteijn, T., *Bombardementen, raketbeschietingen, neergekomen V-wapens en militaire vliegtuigverliezen* (2011) 2253; Database SGLO, crash T4008.

³⁸ Database SGLO, T4288; NIOD, toeg. nr. 216k, inv. nr. 186; Eversteijn, T., *Bombardementen, raketbeschietingen, neergekomen V-wapens en militaire vliegtuigverliezen* (2011) 2300.

³⁹ TNA AIR27, inv. 1180: Operation Record Book No 440 squadron, October 1944.

⁴⁰ Ekkelenkamp, G., *En de wereld werd groter dan De Weerd* (Dalfsen 2009) 84; NIOD, toeg. nr. 190a, inv. nr. 39.

⁴¹ Hove, J. ten., Pereboom, F., en Stalknecht, H.A., *Uit de geschiedenis van Dalfsen* (Kampen 1989) 394; Historische Kring Dalfsen, 'Der Vau geht hoch', *Rondom Dalfsen* nr. 6 (april 1990) 121; Ekkelenkamp, G., *En de wereld werd groter dan De Weerd* (Dalfsen 2009) 85.

⁴² Historische Kring Dalfsen, 'Der Vau geht hoch', *Rondom Dalfsen* nr. 6 (april 1990) 121.

Datum	Gebeurtenis	Relevantie
		<i>melding wordt als betrouwbaar ingeschat.</i>
1945		
1 januari 1945	Een Focke Wulf Fw 190 D-9 van het 6. Staffel /Jachtgeschwader 26 "Schlageter" stort neer bij de Bosrandweg te Dalfsen. ⁴³	Niet relevant. De locatie ligt op circa 6 km van het projectgebied. <i>Deze gebeurtenis wordt in meerdere bronnen genoemd. De melding wordt als betrouwbaar ingeschat.</i>
11 januari 1945	De lancering van een V2 mislukt waardoor de raket neerstort en explodeert op een onbekende locatie te Dalfsen. ⁴⁴	Niet relevant. De lanceerlocaties liggen alle ten zuiden van de Vecht, op ruime afstand van het projectgebied. <i>Deze gebeurtenis wordt in meerdere bronnen genoemd. De melding wordt als betrouwbaar ingeschat.</i>
13 januari 1945	Opnieuw crashen en exploderen drie V2 raketten bij lancering op niet gespecificeerde locaties. ⁴⁵	Niet relevant. De lanceerlocaties liggen alle ten zuiden van de Vecht, op circa 4 km van het projectgebied. <i>Deze gebeurtenis wordt in meerdere bronnen genoemd. De melding wordt als betrouwbaar ingeschat.</i>
14 januari 1945	Hawker Typhoons van het No 439 Squadron (Royal Canadian Air Force) bombarderen V2 opstellingen te Dalfsen. ⁴⁶	Niet relevant. De lanceerlocaties liggen alle ten zuiden van de Vecht, op ruime afstand van het projectgebied. <i>Deze gebeurtenis wordt in slechts een enkele secundaire bron genoemd. Door het ontbreken van</i>

⁴³ Eversteijn, T., *Bombardementen, raketbeschietingen, neergekomen V-wapens en militaire vliegtuigverliezen* (2011) 2566; Database SGLO, crash T5001.

⁴⁴ Eversteijn, T., *Bombardementen, raketbeschietingen, neergekomen V-wapens en militaire vliegtuigverliezen* (2011) 2589; Vergeltungswaffen, V0377.

⁴⁵ Eversteijn, T., *Bombardementen, raketbeschietingen, neergekomen V-wapens en militaire vliegtuigverliezen* (2011) 2591; Vergeltungswaffen, V0394, V0393, V0395.

⁴⁶ Eversteijn, T., *Bombardementen, raketbeschietingen, neergekomen V-wapens en militaire vliegtuigverliezen* (2011) 2592.

Datum	Gebeurtenis	Relevantie
		<i>annotatie kan de juistheid van de melding niet worden geverifieerd.</i>
3 februari 1945	De <i>SS-Werfer-Afteilung 500</i> verplaatst haar V2 lanceerbasis van Hessum naar landgoed Mataram, waar zij diverse lanceerbanen plaatsent.⁴⁷ Boerderijen in de omgeving worden ontruimd en doen dienst als Duitse onderkomens.⁴⁸ Luchtafweergeschut wordt rondom de lanceerinrichting opgesteld, onder andere achter de Cichoreifabriek te Dalfsen.⁴⁹ Om 13:30 uur schiet de eerste V2 in de atmosfeer.⁵⁰ Van de 75 à 80 lanceringen die volgen, mislukken er minstens zes. Bij een mislukte lancering komt een V2 terecht op het wagenpark van de basis, waarbij geregeld slachtoffers vallen. Villa Vechtvluit aan de Poppenallee doet dienst als brandwondencentrum voor het basispersoneel.⁵¹ Volgens het boek <i>Vergeltungswaffen in Nederland</i> van auteur H. Koopman worden in de 5 weken dat de lanceerinrichting te Mataram in gebruik was 74 V2's gelanceerd, inclusief tien mislukte pogingen. Eén raket crasht bij het lanceren, vier of vijf vallen in de nabije omgeving.⁵²	Niet relevant. De lanceerlocaties liggen alle ten zuiden van de Vecht, op ruime afstand van het projectgebied. <i>Deze gebeurtenis wordt in meerdere bronnen genoemd. De melding wordt als betrouwbaar ingeschat.</i>
3 februari 1945	Om 12:30 uur stort een <i>Spitfire Mk IX</i> van het Belgische <i>No 349 Squadron</i> neer bij Hessum aan de Tolhuisweg te Dalfsen. ⁵³	Niet relevant. De locatie ligt op circa 4 km van het projectgebied. <i>Deze gebeurtenis wordt in meerdere bronnen genoemd. De melding wordt als betrouwbaar ingeschat.</i>
20 februari 1945	Een V2 crasht op het terrein van [REDACTED] te Dalfsen. ⁵⁴	Niet aantoonbaar relevant. De exacte locatie valt met de beschikbare gegevens niet te achterhalen.

⁴⁷ Historische Kring Dalfsen, 'Der Vau geht hoch', *Rondom Dalfsen* nr. 6 (april 1990) 122; Ekkelenkamp, G., *En de wereld werd groter dan De Weerd* (Dalfsen 2009) 88; NIOD, toeg. nr. 190a, inv. nr. 39; Koopman, H., *Vergeltungswaffen in Nederland* (Utrecht 2018) 141; Tolsma, R., *De techniek en de lanceerplaatsen van de Duitse V-wapens in Nederland* (2014) 204.

⁴⁸ Historisch Centrum Overijssel, toeg. nr. 0624.1, inv. nr. 1425.

⁴⁹ Hove, J. ten., Pereboom, F., en Stalknecht, H.A., *Uit de geschiedenis van Dalfsen* (Kampen 1989) 395.

⁵⁰ Koopman, H., *Vergeltungswaffen in Nederland* (Utrecht 2018) 141.

⁵¹ Hove, J. ten., Pereboom, F., en Stalknecht, H.A., *Uit de geschiedenis van Dalfsen* (Kampen 1989) 394 & 395.

⁵² Koopman, H., *Vergeltungswaffen in Nederland* (Utrecht 2018) 141.

⁵³ Eversteijn, T., *Bombardementen, raketbeschietingen, neergekomen V-wapens en militaire vliegtuigverliezen* (2011) 2631; Database SGLO, crash T 5192; Zwanenburg, G.J., *En nooit was het stil... Kroniek van een luchtoorlog* (2 dln., z.p., z.j.) 536.

⁵⁴ *Vergeltungswaffen*, V2354.

Datum	Gebeurtenis	Relevantie
		<i>Deze gebeurtenis wordt in slechts een enkele secundaire bron genoemd. De desbetreffende website geldt echter als betrouwbaar.</i>
25 februari 1945	Het verzet constateert een verhoogde activiteit bij de V2 lanceerbasis te Mataram: er worden twaalf V2's gelanceerd. ⁵⁵	Niet relevant. De lanceerlocaties liggen alle ten zuiden van de Vecht, op circa 4 km van het projectgebied. <i>Deze gebeurtenis wordt in meerdere bronnen genoemd. De melding wordt als betrouwbaar ingeschat.</i>
27 februari 1945	Een V2 crasht op het landgoed Mataram te Dalfsen. ⁵⁶	Niet relevant. De lanceerlocaties liggen alle ten zuiden van de Vecht, op circa 4 km van het projectgebied. <i>Deze gebeurtenis wordt in slechts een enkele secundaire bron genoemd. De desbetreffende website geldt echter als betrouwbaar.</i>
2 maart 1945	Een V2 crasht kort na lancering op onbekende locatie te Dalfsen. ⁵⁷ Diezelfde dag voeren vier <i>Supermarine Spitfires</i> van No 329 Squadron een aanval uit op landgoed Mataram. Als resultaat melden de vliegers 'The Dive Bombing of the V.1 [sic] sites was in the area S.E. of Zwolle, all bombs falling in the target area'. ⁵⁸ Volgens het <i>Jaarboek</i> van de Historische Kring nemen de toestellen het doel ook met boordgeschut onder vuur. ⁵⁹	Niet relevant. De lanceerlocaties liggen alle ten zuiden van de Vecht, op circa 4 km van het projectgebied. <i>Deze gebeurtenis wordt in meerdere bronnen genoemd. De melding wordt als betrouwbaar ingeschat.</i>

⁵⁵ 'Lezing over V2 lanceringen vanuit Dalfsen', Dalfsennet.nl; Koopman, H., *Vergeltungswaffen in Nederland* (Utrecht 2018) 141.

⁵⁶ Vergeltungswaffen, V2364.

⁵⁷ Vergeltungswaffen, V2101.

⁵⁸ TNA, AIR27/1720.

⁵⁹ Historische Kring Dalfsen, 'Der Vau geht hoch', *Rondom Dalfsen* nr. 6 (april 1990) 123.

Datum	Gebeurtenis	Relevantie
7 maart 1945	De verzetsleden van Groep Albrecht melden een opvallende verandering op de V2 lanceerbasis te Mataram: <i>'Op Mataram worden de laatste dagen projectielen afgeschoten, die enigszins afwijken van de rockets:</i> a. <i>Zijn kleiner: ca 9 m. lang, ca 1.10 m diam.</i> b. <i>Hebben ronde neus i.p.v. spits.</i> c. <i>Aanvangssnelheid reeds zeer groot.</i> d. <i>Aan staart steekvlam van ca 25 m. lengte en ca 3 m. diam.</i> e. <i>Maken minder lawaai.</i>⁶⁰	Niet relevant. De lanceerlocaties liggen alle ten zuiden van de Vecht, op ruime afstand van het projectgebied. <i>Deze gebeurtenis wordt in meerdere bronnen genoemd. De melding wordt als betrouwbaar ingeschat.</i>
8 maart 1945	De SS-Werfer-Afteilung 500 verplaatst haar V2 lanceerbasis van landgoed Mataram terug naar Hellendoorn.⁶¹	Niet relevant. De lanceerlocaties liggen alle ten zuiden van de Vecht, op circa 4 km van het projectgebied. <i>Deze gebeurtenis wordt in meerdere bronnen genoemd. De melding wordt als betrouwbaar ingeschat.</i>
9 maart 1945	Op deze datum voeren elf <i>Hawker Typhoons</i> van No 266 Squadron een duikbombardement uit op een brug in kaartvak Z.9835, waarbij zij in totaal 22 x 500 lb bommen afwerpen.⁶²	Niet relevant. Het genoemde kaartvak ligt op ruim 1 km afstand van het projectgebied. <i>Deze gebeurtenis wordt in meerdere bronnen genoemd. De melding wordt als betrouwbaar ingeschat.</i>
14 maart 1945	Vier <i>Supermarine Spitfires</i> van No 74, No 340 of No 341 Squadron bombarderen de spoorlijn te Dalfsen (in het kaartvak Z9735). De 4 x 500 en 8 x 250 lb bommen missen nét hun doel en het spoor blijft intact.⁶³	Niet relevant. Het genoemde kaartvak ligt op ruim 2 km afstand van het projectgebied. <i>Deze gebeurtenis wordt in slechts één primaire bron genoemd. Echter, het betreft hier een</i>

⁶⁰ NIOD, toeg. nr. 190a, inv. nr. 39; NA, toeg. nr. 2.13.71, inv. nr. 2294.

⁶¹ Hove, J. ten., Pereboom, F., en Stalknecht, H.A., *Uit de geschiedenis van Dalfsen* (Kampen 1989) 395; Tolsma, R., *De techniek en de lanceerplaatsen van de Duitse V-wapens in Nederland* (2014) 204.

⁶² TNA, AIR27/1559; TNA, AIR37, inv. 717: Daily Reports 2nd Tactical Airforce; Zwanenburg, G.J., *En nooit was het stil... Kroniek van een luchtoorlog* (2 dln., z.p., z.j.) 578.

⁶³ TNA, AIR37, inv. 717: Daily Reports 2nd Tactical Airforce.

Datum	Gebeurtenis	Relevantie
		<i>officiële melding, welke als betrouwbaar wordt beschouwd.</i>
23, 27 en 30 maart 1945	Verzetsgroep Albrecht meldt dat er in Dalfsen geen Duitse bezetters aanwezig zijn. ⁶⁴	Relevant. De melding vormt een contra-indicatie voor de aanwezigheid van ontplofbare oorlogsresten in het projectgebied. <i>Deze gebeurtenis wordt in meerdere bronnen genoemd. De melding wordt als betrouwbaar ingeschat.</i>
11 april 1945	De geallieerde legers zijn begonnen aan hun laatste offensieven om Duitsland te verslaan. Nadat zij de Rijn zijn overgestoken, rukken Britse eenheden Via de Achterhoek en Twente op richting het noorden van Duitsland. Canadese troepen nemen ondertussen de bevrijding van de Veluwe en het noorden van Nederland voor hun rekening. ⁶⁵ De opmars van de <i>2nd Canadian Infantry Division</i> richting het noorden verloopt voorspoedig. Het Duitse verzet is omsamenhangend. Slechts op enkele plaatsen vinden gevechten plaats. De Canadese bevrijden Ommen en stoten op naar het noorden, maar in Dalfsen kan de Nederlandse driekleur nog niet in top. De Canadese artillerie schiet op vermeende Duitse geschutstellingen ten zuiden van de Vecht. ⁶⁶	Niet relevant. De melding heeft geen betrekking op het projectgebied. <i>Deze gebeurtenis wordt in meerdere bronnen genoemd. De melding wordt als betrouwbaar ingeschat.</i>
12 april 1945	De Canadezen zuiveren Heino van Duitse scherpshutters en trekken behoedzaam richting Dalfsen. De wegen ten zuiden van de Vecht liggen onder Canadees artilleriesvuur, zo ook de Rechterensdijk waar twee Duitse militairen sneuvelen door granaatslagen. ⁶⁷	Niet relevant. De melding heeft geen betrekking op het projectgebied. <i>Deze gebeurtenis wordt in slechts een enkele secundaire bron genoemd. Door het ontbreken van annotatie kan de juistheid van de melding niet worden geverifieerd.</i>
13 april 1945	In de vroege ochtend klinkt strijdrumoor te Hoonhorst, met name in de Tibbensteeg. ⁶⁸ Het is	Relevant. Het uitblijven van gevechtshandelingen

⁶⁴ NIOD, toeg. nr. 190a, inv. nr. 39; NA, toeg. nr. 2.13.71, inv. nr. 1831

⁶⁵ Klep, C. en Schoenmaker, B., *De bevrijding van Nederland 1944-1945: oorlog op de flank* ('s-Gravenhage 1995).

⁶⁶ *War Diary* van de 14th Field Regiment Royal Canadian Artillery op 13 april 1945. Geraadplegd via <https://map.project44.ca/>

⁶⁷ Hove, J. ten., Pereboom, F., en Stalknecht, H.A., *Uit de geschiedenis van Dalfsen* (Kampen 1989) 397.

⁶⁸ Historische Kring Dalfsen, 'De militaire opmars tot de bevrijding van Dalfsen', *Rondom Dalfsen* nr. 22 (april 1995) 451.

Datum	Gebeurtenis	Relevantie
	opnieuw de Canadese veldartillerie. Ten einde de Canadese opmars te vertragen, laten Duitse troepen de Vechtbrug te Dalfsen in de lucht vliegen.⁶⁹ De omliggende bebouwing raakt daardoor beschadigd. Diezelfde ochtend bereikt de <i>Highland Light Infantry of Canada</i> de Vecht: <i>'Our pioneers were called and managed to get a barge into position and at 0930 hrs the four rifle coys were ferried across the stream and took up posns skirting the town. There were no enemy in the area.'</i>⁷⁰ De bevrijders zuiveren al snel ook de overige buurtschappen. In Broekhuizen komt het nog tot schermutselingen, waardoor vier boerderijen afbranden.⁷¹ Na eliminatie van deze weerstand is de gemeente Dalfsen officieel bevrijd.⁷²	tijdens de bevrijding van Dalfsen vormt een contra-indicatie voor de aanwezigheid van ontplofbare oorlogsresten in het projectgebied. <i>Deze gebeurtenis wordt in meerdere bronnen genoemd. De melding wordt als betrouwbaar ingeschat.</i>
1945>		
4 juni 1946	De burgemeester van Dalfsen schrijft dat in nabijheid van een woning te Dalfsen A1 een onontplofte granaat ligt. ⁷³	Niet aantoonbaar relevant. De exacte locatie valt met de beschikbare gegevens niet te achterhalen. <i>Deze gebeurtenis wordt in slechts één primaire bron genoemd. Echter, het betreft hier een officiële melding, welke als betrouwbaar wordt beschouwd.</i>
18 juni 1945	De burgemeester van Dalfsen stuurt de Militair Commissaris van het district Zwolle een lijst met niet-ontplofte projectielen in zijn gemeente. ⁷⁴	Niet aantoonbaar relevant. Het dichtstbijzijnde adres ligt in Ankum, op circa 650 meter van het projectgebied. Enkele locaties zijn met de beschikbare gegevens niet te achterhalen.

⁶⁹ 'Bevrijd Dalfsen', De oprechte Dalfser Courant (21-04-1945); Historische Kring Dalfsen, *Rondom Dalfsen* nr. 6 (april 1990).

⁷⁰ *War Diary* van de *Highland Light Infantry of Canada* op 13 april 1945. Geraadpleegd via <https://map.project44.ca/>

⁷¹ Historische Kring Dalfsen, 'Bevrijding Dalfsen', *Rondom Dalfsen* nr. 6 (april 1990) 125.

⁷² 'De bevrijding van Dalfsen', Overijsselveiertvrijheid.nl; Hove, J. ten., Pereboom, F., en Stalknecht, H.A., *Uit de geschiedenis van Dalfsen* (Kampen 1989) 397; Historische Kring Dalfsen, 'Bevrijding Dalfsen', *Rondom Dalfsen* nr. 6 (april 1990) 124.

⁷³ Historisch Centrum Overijssel, toeg. nr. 0624.1, inv. nr. 649.

⁷⁴ MMOD; Historisch Centrum Overijssel, toeg. nr. 0379, inv. nr. 88.

Datum	Gebeurtenis	Relevantie
		<i>Deze gebeurtenis wordt in slechts één primaire bron genoemd. Echter, het betreft hier een officiële melding, welke als betrouwbaar wordt beschouwd.</i>
22 maart 1949	Op twee percelen in de buurtschap Hoonhorst te Dalfsen zijn granaten gevonden. ⁷⁵	Niet relevant. De locatie ligt op circa 4,5 km van het projectgebied. <i>Deze gebeurtenis wordt in slechts één primaire bron genoemd. Echter, het betreft hier een officiële melding, welke als betrouwbaar wordt beschouwd.</i>
8 september 1953	In de gracht van landgoed 'De Aalshorst', gelegen in de buurtschap Millingen, is een bom ontdekt. ⁷⁶	Niet relevant. De locatie ligt op circa 4,5 km van het projectgebied. <i>Deze gebeurtenis wordt in slechts één primaire bron genoemd. Echter, het betreft hier een officiële melding, welke als betrouwbaar wordt beschouwd.</i>
24 maart 1960	De burgemeester van Dalfsen schrijft dat in de gemeente een mortiergranaat is gevonden, maar de vindplaats wordt niet vermeld. ⁷⁷	Niet aantoonbaar relevant. De exacte locatie valt met de beschikbare gegevens niet te achterhalen. <i>Deze gebeurtenis wordt in slechts één primaire bron genoemd. Echter, het betreft hier een officiële melding, welke als betrouwbaar wordt beschouwd.</i>
8 augustus 1961	De burgemeester van Dalfsen schrijft dat in de gemeente een mitrailleurband is gevonden. De vindplaats van de mortiergranaat wordt niet vermeld. ⁷⁸	Niet aantoonbaar relevant. De exacte locatie valt met de beschikbare gegevens niet te achterhalen. <i>Deze gebeurtenis wordt in slechts één primaire bron genoemd. Echter, het betreft hier een officiële melding, welke als betrouwbaar wordt beschouwd.</i>

⁷⁵ Historisch Centrum Overijssel, toeg. nr. 0624.1, inv. nr. 649.

⁷⁶ Historisch Centrum Overijssel, toeg. nr. 0624.1, inv. nr. 649.

⁷⁷ Historisch Centrum Overijssel, toeg. nr. 0624.1, inv. nr. 649.

⁷⁸ Historisch Centrum Overijssel, toeg. nr. 0624.1, inv. nr. 649.

Datum	Gebeurtenis	Relevantie
9 oktober 1964	De burgemeester van Dalfsen schrijft dat in de gemeente OO is aangetroffen, zonder de vindplaats te vermelden. ⁷⁹	Niet aantoonbaar relevant. De exacte locatie valt met de beschikbare gegevens niet te achterhalen. <i>Deze gebeurtenis wordt in slechts één primaire bron genoemd. Echter, het betreft hier een officiële melding, welke als betrouwbaar wordt beschouwd.</i>
21 augustus 1970	In de buurtschap Lenthe nabij 'De Aalshorst' aan de Heinoseweg wordt een bom gevonden. ⁸⁰	Niet relevant. De locatie ligt op circa 4,5 km van het projectgebied. <i>Deze gebeurtenis wordt in slechts één primaire bron genoemd. Echter, het betreft hier een officiële melding, welke als betrouwbaar wordt beschouwd.</i>
18 april 1978	Een boer meldt dat in een oud schuurtje op zijn perceel te Poppenallee 32 explosieven in de grond zijn verstoppt, vermoedelijk 'anti-tankgranaten, banden met mitrailleurs-kogels enz.' Er wordt een verzoek ingediend tot het uitvoeren van een onderzoek en ruiming van de explosieven. ⁸¹	Niet relevant. De locatie ligt op circa 3 km van het projectgebied. <i>Deze gebeurtenis wordt in slechts één primaire bron genoemd. Echter, het betreft hier een officiële melding, welke als betrouwbaar wordt beschouwd.</i>
30 november 1982	De EODD doorzoekt een verdacht bouwperceel van 60 x 60 meter aan de Ruitenborghweg 3 (MORA 19821917). ⁸² In het zoekgebied worden enkele onderdelen van ontplofte 60 lb raketten en 2 kleine granaten gevonden. ⁸³	Niet relevant. De locatie ligt op circa 1,7 km van het projectgebied. <i>Deze gebeurtenis wordt in meerdere bronnen genoemd. De melding wordt als betrouwbaar ingeschat.</i>
22 maart 1983	Een EODD-melding (MORA 19830758) bevat een kort ooggetuigeverslag. Op adres Ruitenborghweg 14 zou tegen het einde van de laatste oorlog aan de voorzijde van de boerderij - bij de hoek - een	Niet relevant. De locatie ligt op circa 1,7 km van het projectgebied. <i>Deze gebeurtenis wordt in meerdere bronnen genoemd. De</i>

⁷⁹ Historisch Centrum Overijssel, toeg. nr. 0624.1, inv. nr. 649.

⁸⁰ Historisch Centrum Overijssel, toeg. nr. 0624.1, inv. nr. 649.

⁸¹ Historisch Centrum Overijssel, toeg. nr. 0624.1, inv. nr. 649.

⁸² SSIB te Rijswijk, Archief Explosieven Opruimingsdienst Defensie (EODD) 1971-heden, MORA 19821917.

⁸³ Historisch Centrum Overijssel, toeg. nr. 0624.1, inv. nr. 649.

Datum	Gebeurtenis	Relevantie
	projectiel ingeslagen zijn. Het projectiel was afkomstig van vliegtuigen die 'nachts overtrokken, komende vanuit Zwolle: <i>'Bewoners hoorden een fluitend geluid en er volgde daarna een zodanige inslag dat het gehele pand ervan schudde. De inslag had een breedte van 1 klomp, doch een dag na de inslag bedroeg de breedte twee klompen ten gevolge van het wegzakken van de grond. De diepte van de inslag is niet bekend (...) Bij de plaats van de inslag was een stookhok aanwezig; de inslag was zo krachtig dat in dat gebouwtje een scheur ontstaan is.'</i>⁸⁴ De EODD treft er niets aan.⁸⁵	<i>melding wordt als betrouwbaar ingeschat.</i>

3.3 Mijnevelden

In het archief van de Explosieven Opruimingsdienst Defensie is nagegaan of tijdens de verschillende oorlogshandelingen binnen of in de directe nabijheid van het projectgebied Duitse of geallieerde mijnevelden zijn aangelegd. Voor zover bekend zijn er geen landmijnen in het projectgebied gelegd.

3.4 Ruimingen ontplofbare oorlogsresten (1945-heden)

Hieronder wordt een overzicht gegeven van de verschillende ruimingen van ontplofbare oorlogsresten die zijn geregistreerd door de Explosieven Opruimingsdienst Defensie en haar voorgangers, de M.M.O.D. en het korps Hulpverleningsdienst. Tevens worden eventuele incidentele vondsten uit overige bronnen vermeld.

Ruimingen en meldingen M.M.O.D. (1945-1947)

Voor de periode 1945-1947 zijn de volgende meldingen en ruimingen van ontplofbare oorlogsresten bekend.

Datum	Locatie	Bijzonderheden
18 juni 1945	Dalfsen	De burgemeester overhandigt de mijnopruimingsdienst een <i>'lijstje van niet-ontplofte projectielen, mij indertijd ter hand gesteld door de plaatselijke commandant van de luchtbeschermingsdienst.'</i> Geen van de adressen ligt dichtbij het projectgebied.

⁸⁴ SSIB te Rijswijk, Archief Explosieven Opruimingsdienst Defensie (EODD) 1971-heden, MORA 19830758.

⁸⁵ Historisch Centrum Overijssel, toeg. nr. 0624.1, inv. nr. 649.

Datum	Locatie	Bijzonderheden
	Niet ontplofte granaten, enz. in de gemeente Dalfsen.	
	H. J. van Ankum, G. 59 Granaat in den grond.	Ankum.
	Mr. A. Baron van Dedem: blindgangers Bij Goldsteen vervoegen, welkbaar van B? van Dedem.	Milligen (Kruis "den Berg".)
	2 op Doktersbrug (Almeloe kanaal) 5 waarschijnlijk in het kanaal. (binnen)	Dalmsholte
	Wolthaar, Dalmsholte Milligen, D. 22, bom.	
	Dijk, G. 32 Bom.	Ankum
	Even voorbij v/ d. Stouwe K.M. 13.400 N.kant	Rechteren.
	Iets voorbij Wup, G. 12 Aan de Noordzijde K.M. --- in de sloot.	Emmen

Figuur 6: Het 'lijstje' van de burgermeester. Bron: Archief MMOD.

Explosieven Opruimingsdienst Defensie (1971-heden)

Voor ruimingen uitgevoerd door de Explosieven Opruimingsdienst Defensie (EODD) geldt dat er een verschil kan bestaan in de locatie van het daadwerkelijk aangetroffen OO en de door de EODD geregistreerde locatie. Zo registreert de EODD vondsten meestal op een adres, omdat dit het dichtstbijzijnde adres is. Het kan echter zo zijn dat het betreffende OO bijvoorbeeld op een weiland achter het perceel, op enige afstand van het adres is aangetroffen. Ook is het mogelijk dat de ruiming wordt geregistreerd op een politiebureau of een gemeentehuis. Munitie is in veel gevallen dan daar gebracht. Omdat de oorspronkelijke context van de vondst daarbij verloren gaat, worden deze meldingen niet verwerkt in onderstaande lijst, tenzij er elders in de melding een vindplaats staat vermeld.

Binnen- en in de directe nabijheid van het projectgebied zijn bij de Explosieven Opruimingsdienst Defensie de volgende meldingen en ruimingen van ontplofbare oorlogsresten bekend.

MORA	Ligplaats	Aantal	Benaming/soort	Bijzonderheden
19712209	Hessenweg 57, Dalfsen	2	Brisantgranaten van 40 mm	Geen
19753231	Bij inrit boer schutte, Dalfsen	1	Kartets, bolvormig 15 cm	Geen
19821917	Ruitenborghweg 3, Dalfsen	-	Zoekactie naar raketten van 60 lb, resultaat omschreven in gebeurtenissenlijst	Geen
19830758	Ruitenborghweg 14, Dalfsen	-	Zoekactie naar raketten van 60 lb, resultaat omschreven in gebeurtenissenlijst	Geen
19960238	Van Lentestraat 55, Dalfsen	1	Excercitiegranaat van 81 mm mortier	Geen
19961714	Weisummerweg 33, Dalfsen		Zoekactie naar bom, resultaat onbekend.	Geen
20110168	Molendijk 9, Dalfsen	6	Brisantgranaat van 20 mm	Met schokbuis No 253, verschoten
20130175	Keizersteeg 4, Dalfsen	2 1 2	Aanvalshandgranaat 39 Aanvalshandgranaat Mle 1915 Aanvullingskardoes van 3 inch mortiergranaat	Geen Geen Geen

MORA	Ligplaats	Aantal	Benaming/soort	Bijzonderheden
		1	Antitankbrisantgranaat PIAT	Verschoten
		1	Brisantgranaat van 2 inch mortier	Met schokbuis No 151/161, verschoten
		1	Brisantgranaat van 3 inch mortier	Met schokbuis No 152/162, verschoten
		300	Klein kaliber munitie	Geen
		1	Patroonhouder	Geen
		1	Scherfhandgranaat Mills No 36	Geen
		2	Seinpatroon van 26,5 mm	Geen
		1	Seinpistool	Geen
		1	Steelhandgranaat 24	Geen
20150208	Schaapskooiweg	1	Oefenbrisantgranaat van 4 cm FLAK (Duits)	Geen

Hieronder worden de geografische locaties van de vondsten zo nauwkeurig mogelijk weergegeven. Indien bij een vondst 'Straatniveau' staat aangegeven, betekent dit dat wel bekend is langs welke weg of watergang de vondst is gedaan, echter niet de exacte locatie langs deze weg of watergang. Indien er bij een vondst 'Indicatief' staat aangegeven, bestaat er enige onzekerheid over de exacte locatie. Dit kan bijvoorbeeld in bos-of heidegebieden zijn waar geen meer nauwkeurige plaatsbepaling mogelijk was, of als de EODD zelf de locatie slechts globaal geregistreerd heeft.

Figuur 7: Meldingen van de EODD in de omgeving van het projectgebied. Bron satellietbeeld: World Imagery.

Samenhang ruïmingen tussen ontplofbare oorlogsresten en oorlogshandelingen

Er is slechts een beperkt aantal EODD-meldingen bekend in de wijde omgeving van het projectgebied. Het betreft achtergelaten munitie, zoekacties en vermoedelijk verzamelobjecten (MORA 20130175). Daarmee wordt de beeldvorming van Dalfsen tijdens de Tweede Wereldoorlog zoals dat in andere bronnen naar voren komt bevestigd; gevechtshandelingen vonden vrijwel alleen plaats ten zuiden van de Vecht en de MORA's uit dit gebied zijn hier niet weergegeven.

4. LUCHTFOTOANALYSE

4.1 Algemeen

Ten behoeve van dit onderzoek conflictperiode is een aantal luchtfoto's door BeoBOM geanalyseerd. Deze luchtfoto's zijn zo nauwkeurig mogelijk gegeorefereerd met minimaal tien referentiepunten. Hierna zijn ze geïnterpreteerd op de aanwezigheid van schade aan het landschap als gevolg van oorlogshandelingen en militaire werken. In onderstaande tabel wordt het geheel van geraadpleegde luchtfoto's weergegeven.

Luchtfotonummer(s)	Sortie	Datum	Schaal	Kwaliteit	Dekking	Bron
3077	4/1986	15 maart 1945	Onbekend	Goed	100%	DOTKA

Bij de classificatie van objecten op luchtfoto's wordt de validiteit van de classificatie vastgelegd in drie niveaus van betrouwbaarheid, conform het CS-VROO:

- Bevestigd. BeoBOM is nagenoeg zeker (>99%) van de classificatie van het object op de luchtfoto;
- Waarschijnlijk. BeoBOM is overwegend zeker (>50%) van de validiteit van de classificatie van het object op de luchtfoto;
- Mogelijk. BeoBOM is overwegend onzeker (<50%) van de validiteit van de classificatie van het object op de luchtfoto.

De betrouwbaarheid van de classificatie is per object vastgelegd. Wanneer één of meerdere objecten met de betrouwbaarheid 'mogelijk' invloed heeft op de afbakening van één of meer verdachte gebieden wordt dit bij het resultaat van de luchtfotoanalyse omschreven.

Bij de luchtfotoanalyse/interpretatie zijn de volgende deskundigen betrokken geweest. Dit geldt tevens voor de classificatie van de objecten als van het betrouwbaarheidsniveau.

Deskundige	Functie
	Historisch Onderzoeker
	Senior Historisch Onderzoeker

4.2 Resultaat luchtfotoanalyse

Uit de analyse van het luchtfotomateriaal zijn geen verstoringen/objecten binnen- en in de omgeving het projectgebied signaleerd.

Figuur 8: Het projectgebied op 15 maart 1945. Luchtfotonummer: 3077.

Objecten luchtfoto dag/maand/jaar

Object	Datum/Luchtfotonummer	Betrouwbaarheid	Motivatie
Er geen oorlogsgelateerde verstoringen waargenomen.	Nvt	Nvt	Nvt

4.3 Hoogteverschillen

Ter aanvulling van de luchtfotoanalyse wordt tevens middels LIDAR nagegaan in hoeverre sprake is van oorlogsgelateerde verstoringen in het landschap. LIDAR staat voor *Light Detection and Ranging* of *Laser Imaging Detection And Ranging*, en houdt in dat hoogteverschillen in het landschap in kaart worden gebracht middels laserpulsen. Door hoogteverschillen te analyseren kunnen verstoringen zoals bomkraters of verdedigingswerken in sommige gevallen worden opgespoord. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan hoogteverschillen in het landschap die niet zichtbaar zijn op luchtfoto's door bebossing of andere vegetatie. Ook hoogteverschillen die niet met het menselijk oog zichtbaar zijn worden soms zichtbaar als LIDAR wordt ingezet. Naast het in kaart brengen van mogelijke verstoringen als gevolg van oorlogshandelingen wordt LIDAR hier eveneens toegepast om de naoorlogse bodemroering in kaart te brengen. Naoorlogs opgehoogde gebieden onderscheiden zich duidelijk wanneer LIDAR wordt toegepast. Er zijn geen verstoringen zoals inslagen geschutmunitie, restanten van loopgraven en andere stellingen of bomkraters zichtbaar.

Figuur 9: Hoogtegegevens ter hoogte van het projectgebied (ditmaal ter verduidelijking weergegeven in rood). Bron: AHN4.

5. BEOORDELING EN EVALUATIE BRONNENMATERIAAL

5.1 Algemeen

Uit het onderzoek zijn geen indicaties voor de mogelijke aanwezigheid van ontplofbare oorlogsresten naar voren gekomen. Hieronder is een overzicht opgenomen van de verschillende indicaties, contra-indicaties, leemten in de kennis en conclusies voor de aanwezigheid van ontplofbare oorlogsresten binnen het projectgebied. Allereerst wordt een opsomming gegeven waarin specifiek wordt ingegaan op indicaties welke mogelijk leiden tot een verdacht gebied binnen- of in de directe omgeving van het projectgebied. Vervolgens worden de overige (contra)indicaties en leemten in de kennis genoemd. Hierna wordt, indien er voldoende indicaties voor zijn aangetroffen gedurende het onderzoek, het op OO verdachte gebied afgebakend. Dit gebeurt normaliter conform de richtlijnen uit het CS-VROO-02. Indien hier van wordt afgeweken, wordt dit beschreven en gemotiveerd.

5.2 Indicaties

Op basis van het literatuur- en archiefmateriaal zijn de geen indicaties voor de aanwezigheid van ontplofbare oorlogsresten in de omgeving van het projectgebied aangetroffen.

5.3 Contra-indicaties

De volgende contra-indicaties voor de aanwezigheid van ontplofbare oorlogsresten zijn aangetroffen:

- Op het luchtfotomateriaal van 15 maart 1945 zijn geen oorlogsgelateerde verstoringen binnen het projectgebied waargenomen;
- Voor zover aantoonbaar bevonden zich binnen het projectgebied geen mijnenvelden;
- Binnen- en in directe nabijheid van het projectgebied vonden in 1940 en tijdens de bevrijding geen gevechtshandelingen plaats;
- Voor zover bekend zijn er binnen het projectgebied geen vliegtuigen gecrasht;
- Er zijn na 1945 geen OO geruimd binnen het projectgebied;
- Er bevonden zich voor zover bekend geen verdedigingswerken binnen het projectgebied.

5.4 Leemten in de kennis

De volgende leemten in de kennis zijn gesignaleerd:

Algemeen

- De ervaring leert dat niet alle archiefstukken de tand des tijds doorstaan, wat verschillende oorzaken kan hebben (onbewuste oorzaken zoals brand, of bewuste vernietiging van archiefstukken). Het is mogelijk dat ontplofbare oorlogsresten-gerelateerde informatie sinds 1945 verloren is gegaan. Hiermee samenhangend kan het eveneens voorkomen dat bepaalde gebeurtenissen, door verdwijning van de oorspronkelijke bron, niet meer getoetst kunnen worden en er enkel nog sprake is van een interpretatie van de oorspronkelijke bron (bijvoorbeeld in de literatuur). Ten tijde van de Tweede Wereldoorlog werden verder niet alle gebeurtenissen vastgelegd, simpelweg omdat deze onopgemerkt bleven, of omdat deze niet de moeite van het vastleggen waard geacht werden.

Specifiek voor het projectgebied

- 🔦 Niet alle in de bronnen genoemde oorlogshandelingen, kunnen aan een specifieke locatie worden gekoppeld;
- 🔦 Niet alle naoorlogs gevonden/gemelde ontplofbare oorlogsresten, konden aan een specifieke locatie worden gekoppeld. Ook voor sommige MORA's geldt, dat het niet altijd bekend is waar deze precies geplaatst dienen te worden. Dit geldt voornamelijk voor vondsten 'op het politiebureau' etc;
- 🔦 In grote delen van Nederland op verschillende momenten gedurende de oorlog luchtdoelgeschut opgesteld gestaan. Wanneer granaten van luchtdoelgeschut niet ontploffen, komen deze wijd verspreid in de omgeving van het geschut terecht. Deze spreiding is te groot om de aanwezigheid van blindgangers van luchtdoelgeschut binnen het projectgebied zowel te bevestigen als uit te sluiten. Hiervoor geldt dat het risico op het aantreffen daarvan niet groter is als in de rest van Nederland;
- 🔦 Het ontbreekt in de gemeentearchieven aan brandrapporten en huisnummeringslijsten. Maar omdat ten tijde van de Tweede Wereldoorlog geen panden stonden binnen het projectgebied, heeft deze leemte geen invloed op de conclusie;
- 🔦 Het ontbreekt aan geschikte luchtfoto van vlak na de bevrijding. Luchtfoto's van 1944 waren er evenmin. Maar omdat in andere bronnen geen aanwijzingen naar voren zijn gekomen over oorlogshandelingen binnen het projectgebied, heeft deze leemte geen invloed op de conclusie.

5.5 Mogelijk aan te treffen (sub)soorten ontplofbare oorlogsresten

Uit het geraadpleegde bronnenmateriaal zijn geen indicaties voor de aanwezigheid van ontplofbare oorlogsresten binnen en/of in de directe omgeving van het projectgebied naar voren gekomen.

5.6 Beoordeling indicaties en horizontale afbakening verdacht gebied

Bij de beoordeling van indicaties en de horizontale afbakening van het verdachte gebied is het document 'Nadere bepalingen beoordelen bronnenmateriaal en afbakening verdacht gebied, behorende bij het CS-VROO' (CS-VROO-002)⁸⁶ als richtlijn gehanteerd. Hierin wordt onder meer gebruik gemaakt van onderzoeksvragen, die beantwoord dienen te worden om de afbakening van het verdachte gebied te beargumenteren. Indien van deze richtlijnen (deels) is afgeweken is dit gemotiveerd en zijn de daarbij gemaakte keuzes onderbouwd.

In het geraadpleegde bronnenmateriaal zijn geen indicaties aangetroffen welke wijzen op de mogelijke aanwezigheid van ontplofbare oorlogsresten binnen het projectgebied. De horizontale afbakening van verdachte gebieden komt derhalve te vervallen.

5.7 Verticale afbakening verdacht gebied

Vanwege het ontbreken van voldoende indicaties voor het afbakenen van een verdacht gebied komt de verticale afbakening te vervallen.

⁸⁶ Stichting VOMES, CS-VROO-02, versie 2023-01, d.d. 19 juli 2023.

5.8 Advies

Er is geen sprake van een verdacht gebied. Een inschatting van passende vervolgstappen is daarvoor niet noodzakelijk. Vanuit OOO-perspectief kunnen de voorgenomen werkzaamheden binnen het projectgebied doorgang vinden zonder aanvullende maatregelen.

CONCLUSIE EN AANBEVELINGEN

Ten behoeve van Engellandweg te Dalfsen in de gemeente Dalfsen staan diverse bodemroerende werkzaamheden gepland. De projectlocatie komt in aanmerking voor de bouw van een Centraal Orgaan opvang Asielzoekers. De Arbeidsomstandighedenwet stelt dat er gezorgd moet worden voor een veilige werkplek. Uit dien hoofde dient een onderzoek naar de aanwezigheid van ontplofbare oorlogsresten te worden uitgevoerd. Dit onderzoek wordt een onderzoek ontplofbare oorlogsresten (hierna: OO) conflictperiode genoemd. Het onderzoek is uitgevoerd conform het vrijwillig *Certificatieschema Vooronderzoek en Risicoanalyse Ontplobbare Oorlogsresten* (hierna: CS-VROO versie 2024-01, d.d. 1 maart 2024). Voorliggend rapport heeft betrekking op het projectgebied te Dalfsen zoals getoond in dit onderzoek.

In de voor dit onderzoek conflictperiode geraadpleegde bronnen zijn geen feitelijke indicaties voor de aanwezigheid van ontplofbare oorlogsresten binnen het projectgebied aangetroffen.

Het ontbreken van een luchtfoto van kort na de bevrijding vormt een leemte in de kennis. Omdat er verder geen indicaties zijn van oorlogshandelingen in het projectgebied, heeft deze lacune geen grote invloed op het advies.

Advies:

Er is geen verdacht gebied. De voorgenomen werkzaamheden kunnen vanuit OO-perspectief doorgang vinden zonder aanvullende maatregelen.

Ten slotte adviseert BeoBOM voorliggend rapport te overleggen aan de gemeente(n) waarbinnen het projectgebied is gelegen en waarop het onderzoek conflictperiode betrekking heeft.

N.B.: Omwille van de volledigheid staan op het kaartmateriaal in en behorende bij deze rapportage mogelijk verdachte gebieden, indicaties en gebeurtenissen buiten het projectgebied aangegeven. Deze vormen de historische context en ondersteunen de conclusies en het advies. Buiten de getoonde contouren van het projectgebied niet kan worden gewerkt zonder aanvullend onderzoek.

BIJLAGEN

BIJLAGE 1. BB25-019-OC-01-OT-01 GEBEURTENISSENKAART

(LOSBLADIG)

BIJLAGE 2. BB25-019-OC-01-OT-02 BODEMBELASTINGKAART

(LOSBLADIG)

Toelichting grondslagen

In dit document kunt u secties vinden die onleesbaar zijn gemaakt. Deze informatie is achterwege gelaten op basis van de Wet open overheid (Woo). De letter die hierbij is vermeld correspondeert met de bijbehorende grondslag in onderstaand overzicht.

J Art. 5.1 lid 2 sub e

Het belang van de openbaarmaking van deze informatie weegt niet op tegen het belang van de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer van betrokkenen